

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม ;
กรณีศึกษาพิธีไหว้ครูบูชาเตาของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง
ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**The Participation of Cultural Network and community in cultural
management ; The Case Study of Sacrifice to the Primary Teachers
Ceremony of Baan Tonpho and Baan Phainong community ,
Thachang Subdistrict , Nakornluang District , Ayutthaya Province**

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน
ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาพิธีไหว้ครูบูชาเตาของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง
ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สมสุข หินวิมาน, ๖๐ หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงาน
วัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น
(๒) ศึกษาประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ขั้นตอนในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
(๓) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตา (๔) เพื่อแสวงหาแนวทางในการ
อนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีการวิจัยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพตีมีดและผู้ประกอบอาชีพ
รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและประกอบอาชีพอื่น ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านต้นโพธิ์ และชุมชนบ้านไผ่หนอง
ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการ
จัดเก็บข้อมูล ๓ อย่าง คือ (๑) การสังเกต โดยเข้าร่วมสังเกตการณ์ขณะชุมชนประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา
(๒) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (๓) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้จากคำอธิบาย
ของผู้ถูกสัมภาษณ์และจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลการวิจัยสรุปว่า

๑. ด้านประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และขั้นตอนในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาพบว่าส่วนใหญ่
จะมีเนื้อหาสาระคงเดิม การให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมยังเคร่งครัด แต่ขาดการถ่ายทอดวัตถุประสงค์ในการ
ประกอบพิธีกรรมทำให้ชนรุ่นหลังส่วนใหญ่มองว่าการไหว้ครูบูชาเตาเป็นการปฏิบัติกันมาตามประเพณีเท่านั้น
ไม่เห็นคุณค่าถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของพิธีกรรม สำหรับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมยังคงสืบทอดขั้นตอน
ที่สำคัญไว้เหมือนเดิม แต่จะปรับเปลี่ยนเรื่องเครื่องประกอบพิธีบางอย่าง จะใช้สิ่งของที่สามารหาซื้อได้ตาม
ท้องตลาดเป็นส่วนใหญ่ เช่น ดอกไม้ กล้วยดอกไม้ จะใช้ดอกไม้เป็นกำหรือพวงมาลัยแทนที่จะใช้ดอกไม้หรือ
ใบไม้ที่สื่อความหมายถึงความเป็นสิริมงคล เพราะปัจจุบันจะหาได้ยาก การค้าคุณก็จะไม่คึกคักสนุกสนาน
รื่นเริง มีชีวิตชีวาเหมือนสมัยก่อน เนื่องจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป

๒. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพิธีไหว้ครูบูชาเตา มีหลายปัจจัยด้วยกันไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการอาชีพตีมีด ซึ่งมีจำนวนน้อยลงเนื่องจากมีอายุมากขึ้นไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพตีมีดได้ ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตมีคมีราคาสูงขึ้น ในขณะที่ราคาขายเท่าเดิมเพราะผู้ผลิตไม่สามารถที่จะกำหนดราคาเองได้ เยาวชนรุ่นใหม่เมื่อได้รับการศึกษาก็จะไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือทำงานตามที่ตนได้ศึกษาเล่าเรียนมาทำให้ปัจจุบันขาดผู้ที่สืบทอดอาชีพการตีมีด ซึ่งจะส่งกระทบถึงพิธีไหว้ครูบูชาเตาด้วย

หัวหน้าโครงการ นายสมชาย มีชูพร

ประเภทสื่อ พิธีกรรม

ปีงบประมาณ ๒๕๕๑

ลายมือชื่อหัวหน้าโครงการ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

Abstract

Office of the Ayutthaya culture : The Research of the Participation of Cultural Network and Community in Cultural Management ; The case study of Sacrifice to the Primary Teachers ceremony of Baan Tonpho and Baan Phainong community, Thachang Subdistrict, Nakornluang District, Ayutthaya Province

Advisor : Assoe. Prof. Dr. Somsuk Hinwiman, 60 pages

The research is aimed for

(1) Fortifying the local cultural management process by participation of office of the Ayutthaya culture, provincial council of cultural affairs and the community. (2) Studying the history, significance and procedure of the sacrifice to the primary teachers ceremony on both of the past and the present paradigm. (3) Studying the elements that influenced to the community's conservation and succession of sacrifice to the primary teachers ceremony. (4) Persuing the ways to conserve and succeed to sacrifice to the primary teachers as the long-lasting community's cultural inheritance.

The method of research is purposive sampling. The samples are knife makers, employees of industries and other workers who live in Baan Tonpho Baan Phainong community, Thachang Subdistrict, Nakornluang District, Ayutthaya Province. The instruments to collect data are 3 procedures, as follows ; (1) Observing as participating observers in the sacrifice to the primary teachers ceremony. (2) Formal interview. (3) Knowledge sharing. Besides, the data analysis is performed by the interviewees' words and knowledge sharing.

The results of research are found that

(1) The most substances in the history, significance and procedure of the sacrifice to the primary teachers ceremony remain as ever. The attention to the ceremony is still rigorous, but not passed on the purpose of it. Thus, most of new generations think that the sacrifice to the primary teachers ceremony is just a tradition. They do not acknowledge the actual goal. The steps of ceremony are lasting. Only some of the oblations are changed, people usually buy the obtainable items from the local markets. For example, they buy a bunch of flowers or garlands in stead of gathering the flowers or leafs to make cones that connoted fortune value. It is because the offering are more unavailable. The sustentation are not energetic, joyful, cheerful and merry as the past because of their changed ways of lives. (2) There are several elements that impact to the sacrifice to the primary teachers ceremony. The issues are less knife makers in the community according to their older age problems. The capital of manufacturing is higher, but the selling price is the same as the past. The

manufacturers can not estimate the price by themselves. The educated youths like to work in industries or have their careers accord with the educational lines. All of these reasons show how the community lose their inheritance of knife making. Therefore, these effect to the ceremony as well.

Head of Research Plan : Mr. Somchai Meechuporn **The signature of Head of Research Plan**

Kind of Medium : Ritual

The Signature of Advisor

Fiscal Year 2008

The Signature of Co-counsellor

กิตติกรรมประกาศ

รายงานผลการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือของ รศ.ดร.สมสุข หินวิมาน อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยมาโดยตลอด

นอกจากนี้กระบวนการวิจัยมีอาจสำเร็จได้หากขาดความร่วมมือจากบุคคลดังต่อไปนี้

๑. พระครูมหานคราภิรักษ์ เจ้าคณะอำเภอนครหลวง เจ้าอาวาสวัดมเหยงค์ และประธานโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าช้าง อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. นายบัญญัติ คำศรี รองประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ นครหลวง

๓. นายสืบพงษ์ ศรีพรหม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ (ชุมชนบ้านต้นโพธิ์) ตำบลท่าช้าง อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. นายประยงค์ แก้วกุดั่น ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ (ชุมชนบ้านไผ่หนอง) ตำบลท่าช้าง อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และประสานงานการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ของคณะผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งที่ปรึกษาโครงการ ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกหลายท่านที่มีอาจเอยนามได้ครบ และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติที่สนับสนุนงบประมาณ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทำวิจัยครั้งนี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานผลการวิจัยฉบับนี้คงมีคุณค่าแก่การพัฒนา และศึกษาค้นคว้าความรู้ของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป จึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข-ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง-จ
สารบัญ	ฉ-ช
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตในการศึกษา	๒
๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม	๔
หนังสือ/ตำราที่เกี่ยวข้อง	๔
๑. หลักการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	๔
๒. แนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น	๕
๓. กระบวนการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่น	๑๗
๔. กระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก	๑๘
๕. การวิจัยชุมชนและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม	๒๐
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย	๒๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ	๒๒
๓.๒ ประชากรที่ศึกษา/กลุ่มตัวอย่าง	๒๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๒๖
๓.๔ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	๒๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	๒๓
๔.๑ ผลการศึกษาที่ได้	๒๓
๔.๑.๑ กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น	๒๓
๔.๑.๒ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ขั้นตอนในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	๒๓
๔.๑.๓ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตา	๓๒
๔.๑.๔ แนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตา	๓๓
๔.๒ ข้อเสนอสรุป	๓๔
๔.๓ ข้อเสนอแนะ	๓๕
บรรณานุกรม	๓๖
ภาคผนวก	
• ภาพถ่ายการลงพื้นที่	๓๘
• แบบสัมภาษณ์	๔๑
• คำสั่งคณะทำงาน	๔๘
• หนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	๕๐
• ตารางแสดงการมีส่วนร่วมของการวิจัย	๕๓
• รายชื่อคณะทำงานวิจัย	๕๖

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

ตารางที่ ๑ จำนวนผู้ถูกสัมภาษณ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง

๒๒

สารบัญญภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ ๑	๔
แผนภาพที่ ๒	๕
แผนภาพที่ ๓	๕
แผนภาพที่ ๔	๑๐
แผนภาพที่ ๕	๑๑
แผนภาพที่ ๖	๑๒
แผนภาพที่ ๗	๑๓
แผนภาพที่ ๘	๑๔
แผนภาพที่ ๙	๑๕
แผนภาพที่ ๑๐	๑๖
แผนภาพที่ ๑๑	๑๗
แผนภาพที่ ๑๒	๑๘
แผนภาพที่ ๑๓	๒๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละชุมชนที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีเอกลักษณ์เป็นของแต่ละท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี เสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่มีความเหมือนหรือแตกต่างของกลุ่มชนในท้องถิ่นซึ่งจะเป็นไปตามสภาพและสิ่งแวดล้อม นั้น ๆ โดยมีวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่นเป็นตัวกำหนด

ชุมชนบ้านต้นโพธิ์ และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตั้งอยู่หมู่ ๖ และหมู่ ๗ ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนเปิดมีถนนตัดผ่าน สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ จำนวน ๑ แห่ง คือ โรงเรียนวัดมเหยงค์ มีวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของชุมชน จำนวน ๒ แห่ง คือ วัดสีจำปาและวัดมเหยงค์ คนในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ ชุมชนทั้ง ๒ แห่งนี้มีชื่อเสียงในการผลิตมิดอรัญญิกมีพิธีไหว้ครูบูชาเตา ซึ่งจะจัดขึ้นประมาณเดือนเมษายน และพฤษภาคมของทุกปี

พิธีไหว้ครูบูชาเตา เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือสืบทอดบ้าน ประเภทสืบทอดพิธีกรรม ของการประกอบอาชีพตีมิดของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ซึ่งเป็นหมู่บ้านตีมิดอรัญญิกที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นแหล่งผลิตมิดที่ใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศไทยที่ทำกันมาเป็นเวลาเกือบ ๒๐๐ ปี โดยชาวเวียงจันทน์ ประเทศลาวที่อพยพมา โดยการนำของ “นายเทา” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น “ขุนนราบริรักษ์” ซึ่งชาวเวียงจันทน์ที่อพยพมาส่วนใหญ่มีอาชีพทางช่าง (ช่างตีทองและช่างตีเหล็ก) มาพบภูมิประเทศแห่งนี้ เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพ เช่น มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีดงไม้ไผ่ขึ้นอยู่หนาแน่น ซึ่งไม้ไผ่เป็นวัสดุที่สำคัญสำหรับช่างตีมิด เพราะไม้ไผ่มีประโยชน์อยู่ในตัวนานับประการ เช่น นำมาเผาเป็นถ่านใช้สำหรับเผาเหล็กเพราะถ่านไม้ไผ่ให้ความร้อนสูงกว่าถ่านไม้ชนิดอื่น ถัดมาใช้ทำบ้านเรือน ทำค้ำพะเนิน ค้ำมค้อน และค้ำมิด ซึ่งช่างตีเหล็กต้องใช้อยู่เป็นประจำ จึงพร้อมใจกันลงหลักปักเสาอยู่กันมาจนถึงปัจจุบัน ประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ อาชีพช่างทองก็ได้เลิกไปโดยไม่ทราบสาเหตุคงเหลือแต่อาชีพตีมิดเพียงประเภทเดียว ที่คนในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนองยึดเป็นอาชีพที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพตีมิดมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง เพราะจากผู้ที่จะสืบสานการประกอบ

อาชีพตีมีดลดน้อยลง เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่ได้รับการศึกษาจะไปประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและอาชีพที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาเพราะมีรายได้ดีและแน่นอนกว่าอาชีพตีมีด เพราะการตีมีดแต่ละขั้นตอนใช้ระยะเวลาานาน ต้องใช้ความอดทนในการทำสูง และผู้ผลิตไม่สามารถที่จะกำหนดราคาขายได้ต้องขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง และเมื่อผู้ที่ประกอบอาชีพตีมีดมีอายุสูงขึ้นก็จะเลิกประกอบอาชีพนี้ไปโดยปริยาย

เมื่อการประกอบอาชีพตีมีดของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนองเริ่มน้อยลงส่งผลให้พิธีกรรมไหว้ครูบูชาเต่าก็เริ่มลดน้อยลงไปด้วย ๆ เพราะพิธีไหว้ครูบูชาเต่า เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติและสืบทอดโดยผู้ที่ประกอบอาชีพตีมีดเท่านั้น เมื่อเด็กและเยาวชนไปประกอบอาชีพอื่น ก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับอาชีพนั้น ๆ จึงไม่มีเวลาในการช่วยเหลือบิดามารดาในการตีมีด และประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเต่า ความสำคัญหรือการระลึกถึงครูอาจารย์ต่อการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเต่าจึงลดน้อยลงไปด้วย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษา : พิธีไหว้ครูบูชาเต่าของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ ๔ ประเด็น คือ

- ๑) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๒) เพื่อศึกษา ประวัตืความเป็นมา ความสำคัญ ขั้นตอนในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเต่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- ๓) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเต่า
- ๔) เพื่อแสวงหาแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเต่าให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

๑.๓ ขอบเขตในการศึกษา

๑) ขอบเขตพื้นที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ จำนวน ๒ หมู่บ้าน คือ ชุมชนบ้านต้นโพธิ์ หมู่ ๖ และชุมชนบ้านไผ่หนอง หมู่ ๗ ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการประกอบอาชีพตีมีด

๒) ขอบเขตระยะเวลา เดือนมีนาคม ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๑

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑) ก่อให้เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒) ทำให้ทราบประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และขั้นตอนการประกอบพิธีไหว้ครู บูชาเตา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๓) ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตา

๔) ทำให้ทราบแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตา ให้เป็นมรดกทาง วัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม

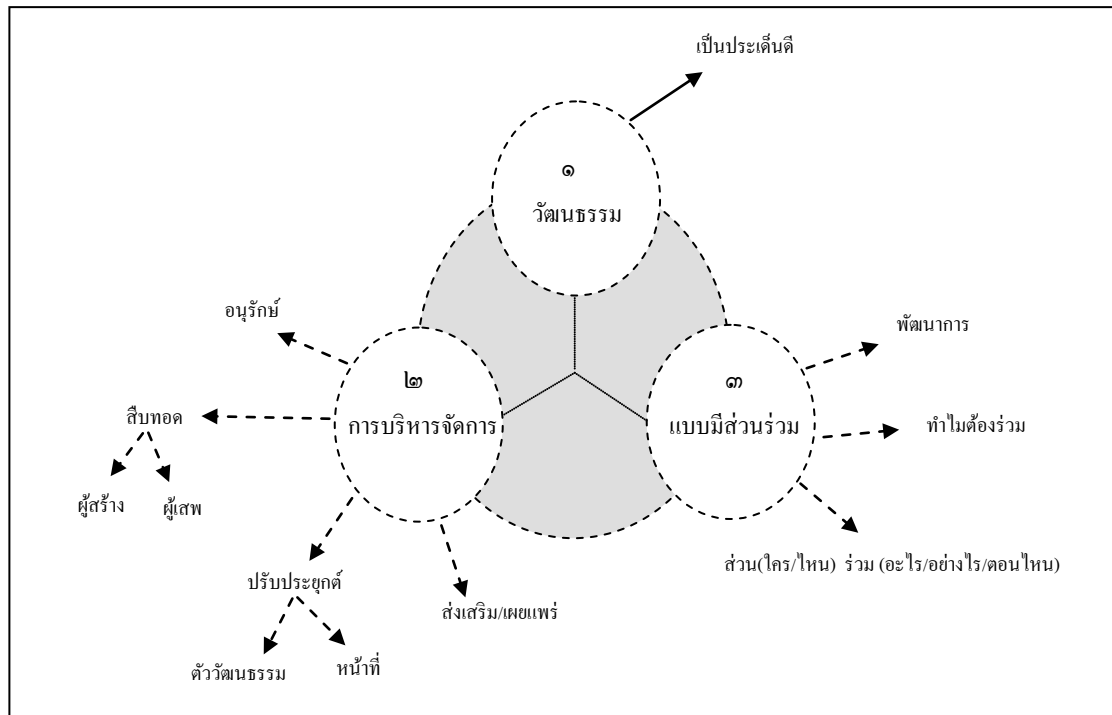
หนังสือ/ตำราที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการ วัฒนธรรม : กรณีศึกษาพิธีไหว้ครูบูชาเตาของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ดังนี้

๑. หลักการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
๒. แนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น
๓. กระบวนการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่น
๔. กระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก
๕. การวิจัยชุมชนและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

๑. หลักการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

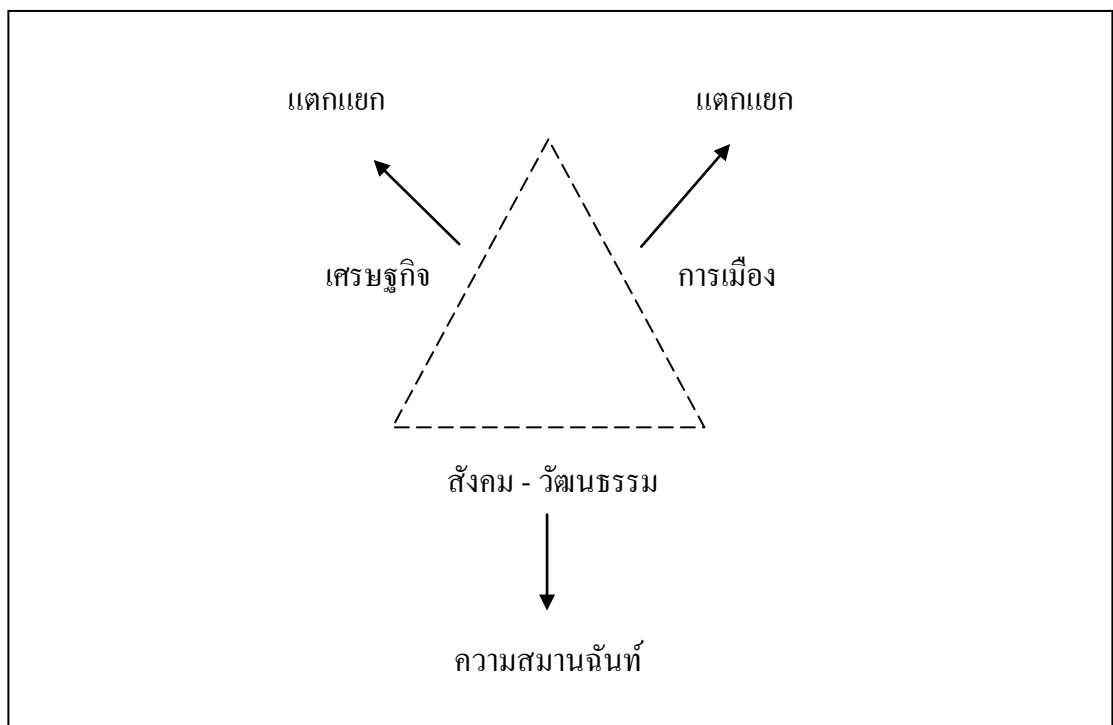
กาญจนา แก้วเทพ ได้ให้คำนิยาม “ การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ” ซึ่งสามารถแยกคำได้ ๓ คำ คือ วัฒนธรรม แบบมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ ๑ : หลักการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

๑.๑ วัฒนธรรม

ความสำคัญของ “วัฒนธรรม” โครงสร้างของชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ โครงสร้างด้านสังคม-วัฒนธรรม (การทำมาหากิน) โครงสร้างด้านการเมือง (การปกครอง การใช้ อำนาจ) และโครงสร้างด้านสังคม-วัฒนธรรม-ศาสนา พบว่า โครงสร้างแต่ละด้านมีแนวโน้มในแง่ “การสร้างความแตกแยกและการสร้างความสมานฉันท์” ไปคนละแบบ

แผนภาพที่ ๒ : แสดงความสำคัญของโครงสร้างของชุมชน

กล่าวคือ วิถีชีวิตด้านการทำมาหากิน หรือการเมืองการปกครองนั้น มักจะเป็น “บ่อเกิดแห่งความแตกร้างของชุมชน” เช่น การแย่งที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น แต่ทว่า มิติ ด้านสังคมหรือโดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม-ศาสนา มักจะเป็น “แอ่งแห่งความสมานฉันท์” ตามที่ วิเคราะห์เนื้อหาของประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งมักจะประกอบด้วยการสร้างสามัคคีรักใคร่ปรองดองกัน การให้อภัยกัน การอโหสิกรรมเลิกแล้วต่อกันซึ่งถือได้ว่าวัฒนธรรมมีคุณสมบัติเป็น “ยาสมานแผลแห่งความร้าวฉาน” ได้อย่างดี นั่นคือ ความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อความสงบสุขของชุมชน

๑.๒ การมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๒๕๒๗ : ๑๘๓) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ผลของการเกี่ยวข้องเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (Contribution) เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น อีกทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (๒๕๓๔ : ๖๗) กล่าวว่า สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชน

ชูชาติ พ่วงสมจิตต์ (๒๕๔๐ : ๑๓) เห็นว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวประชาชน

Berkley (๑๙๗๕ : ๒๐๐) ได้ให้แนวคิดว่าการมีส่วนร่วม คือ การมีผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้

William Erwin (๑๙๗๖ : ๑๓๐) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

ประเภทของการมีส่วนร่วม

เมตต์ เมตต์การุณจิต, ๒๕๔๗ ได้แบ่งการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมโดยตรง ผู้ที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง มักเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของกรรมการที่ปรึกษาที่จะให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ เป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีระบบ
๒. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมาย

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

อาร์นสไตน์ได้ใช้อำนาจการตัดสินใจเป็นเกณฑ์ในการบ่งบอกการมีส่วนร่วมโดยสรุปเป็นขั้นบันได (Participation Ladder) ๘ ขั้น จัดเป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑. การมีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม
๒. การมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี หรือร่วมเพียงบางส่วน
๓. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ มีอำนาจและบทบาทมาก

บันไดแต่ละขั้นมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ขั้นจัดฉาก (Manipulation) เป็นการเข้ามาบีบคั้นเพื่อต้องการแสดงหรืออวดตนเองให้คนอื่นสนใจหรือรู้จักเท่านั้น เรียกว่า ขั้นเป็นหุ่นเชิด
๒. ขั้นบำบัดรักษา (Therapy) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำมุ่งหวังให้ทุกคนเชื่อฟังและปฏิบัติตาม
๓. ขั้นแจ้งข่าวสาร (Informing) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย เช่น เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยตอนท้ายของการประชุม
๔. ขั้นให้คำปรึกษา (Consultation) เหมือนกับการนิเทศงานของผู้บริหาร ซึ่งรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน แต่จะปฏิบัติตามหรือไม่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง
๕. ขั้นปลอบใจ (Placation) เป็นลักษณะที่ผู้นำทำที่ว่าเห็นด้วย แต่ในส่วนลึกลับได้เห็นด้วย กับข้อเสนออื่น ซึ่งอาจเป็นเพราะข้อเสนออื่น ๆ ไม่ตรงกับแนวคิดของผู้บริหารก็ได้
๖. ขั้นเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นการที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ และร่วมกันตัดสินใจ
๗. ขั้นมอบอำนาจ (Delegated Power) เป็นการที่ผู้มีอำนาจมอบอำนาจหน้าที่ให้ผู้ตามปฏิบัติงานแทนมีอิสระในการแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ เปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมมากขึ้น
๘. ขั้นควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกระบวนการบริหารอย่างแท้จริง เรียกว่า ขั้นมีอำนาจและควบคุม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม แบ่งได้ ๖ ขั้น คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ตลอดจนความต้องการ
๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน
๓. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
๔. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
๕. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล
๖. การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน

๑.๓ การบริหารจัดการวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของกระทรวง พบว่ามีแนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรม ๔ แนวทาง คือ

๑. การอนุรักษ์วัฒนธรรม คือ การธำรงรักษาตัว “ต้นฉบับทางวัฒนธรรม” (ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล/วัตถุธรรม ธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ) ให้เหมือนเดิม

๒. การสืบทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเน้นหนักการสืบทอดตัวบุคคล ทั้งที่ เป็นผู้สร้างและ ผู้สืบทอดวัฒนธรรม

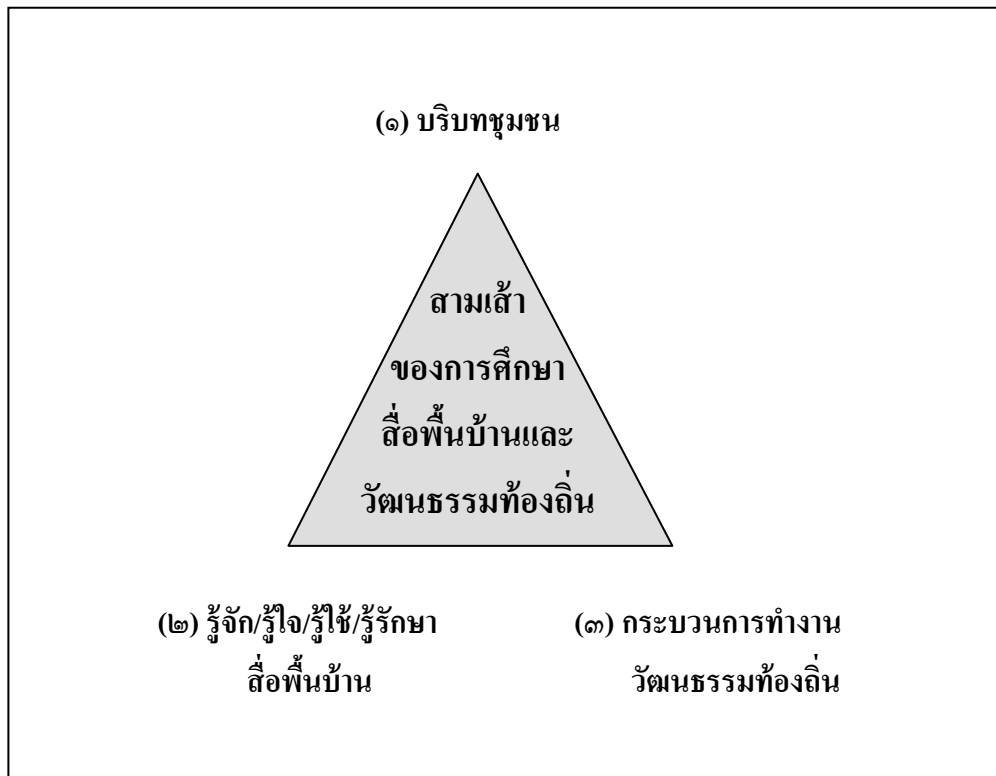
๓. การปรับปรุง/ปรับประยุกต์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งการปรับประยุกต์อาจจะพิจารณาได้ ๒ มิติ คือ การปรับตัวสื่อ / ศิลปวัฒนธรรม เช่น เรื่องราวของละครโทรทัศน์มาแสดงในหนังตะลุง หรือการปรับหน้าที่ของวัฒนธรรม เช่น การนำเอาโนราห์มาใช้ในการออกกำลังกายเป็น โนราบิก

๔. การส่งเสริม/เผยแพร่วัฒนธรรม ให้แผ่ขยายออกไปยังคนกลุ่มอื่น ๆ พื้นที่อื่น ๆ ทั้งนี้ การเลือกใช้แต่ละยุทธศาสตร์นั้น น่าจะขึ้นอยู่กับ “สถานภาพ” ของศิลปะ/ วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ๆ เช่น

- ๑ หากวัฒนธรรมนั้น อยู่ในสภาพที่ใกล้จะสูญหาย ก็ต้องอนุรักษ์หรือสืบทอด
- ๑ หากวัฒนธรรมนั้น ไม่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ก็คงต้องปรับประยุกต์
- ๑ หากวัฒนธรรมนั้นเริ่มผิเคี้ยนไปจากความหมายเดิม ก็ต้องรื้อฟื้นความหมายเดิมขึ้นมา
- ๑ หากวัฒนธรรมนั้นสูญสลายไปแล้ว ก็ต้องรื้อฟื้นและฟื้นฟูขึ้นมาใหม่
- ๑ หากวัฒนธรรมนั้นอยู่ในสภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ก็น่าจะส่งเสริมเผยแพร่

๒. แนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

รศ.ดร.สมสุข หินวิมาน ได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นเรื่องการอธิบายแนวคิดเป็นหลักพิจารณาได้เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบสามเส้า ได้แก่

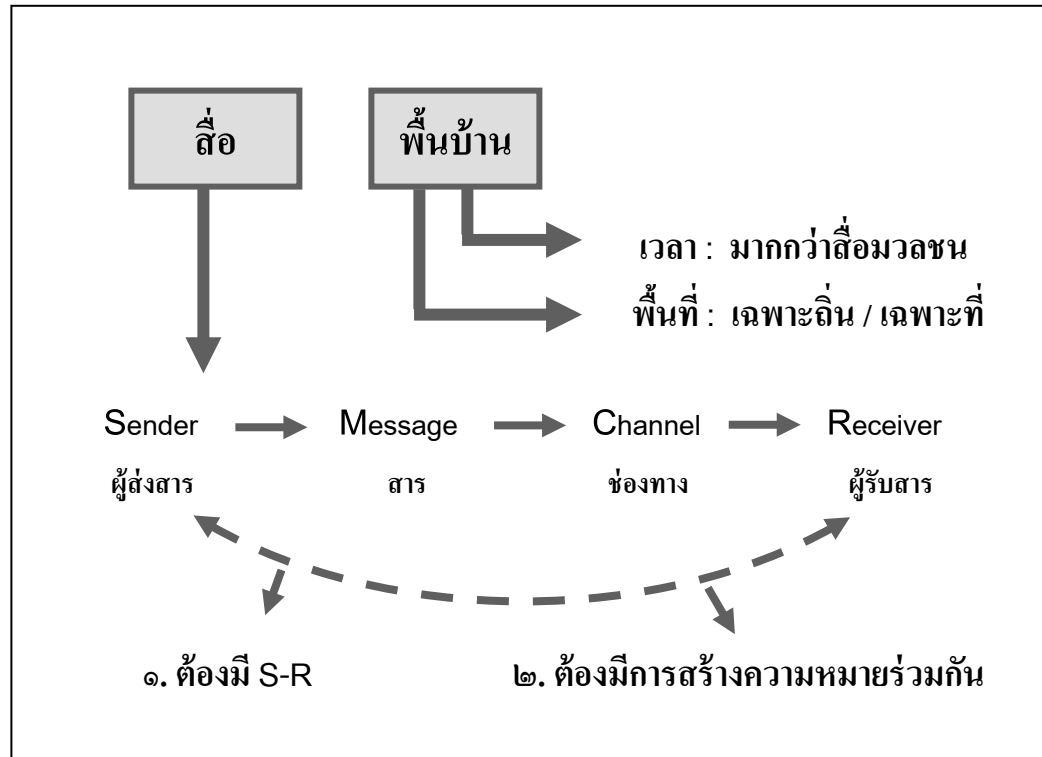

แผนภาพที่ ๓ : สามเส้าของการศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒.๑ นิยามของ “สื่อพื้นบ้าน”

โดยทั่วไปแล้วเมื่อพูดคำว่า “วัฒนธรรมท้องถิ่น/วัฒนธรรมพื้นบ้าน” จะมีวิธีการทำความเข้าใจ ได้หลายลักษณะด้วยกัน เช่น สายคดีชนวิทยา ก็ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นมรดก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมและสืบทอดมาจากบรรพชน แต่มุมมองของสาขาวิชานิติศาสตร์ คำว่า “วัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมพื้นบ้าน” อาจพิจารณาได้ในอีกแง่หนึ่งว่า เป็น “สื่อพื้นบ้าน” นั่นเอง

ในทางนิเทศศาสตร์ อะไรก็ตามที่เป็น “สื่อ” จะต้องมีคุณสมบัติในการประสานการพบกันของธาตุทั้ง ๔ ให้ครบ S-M-C-R ดังแผนภาพ

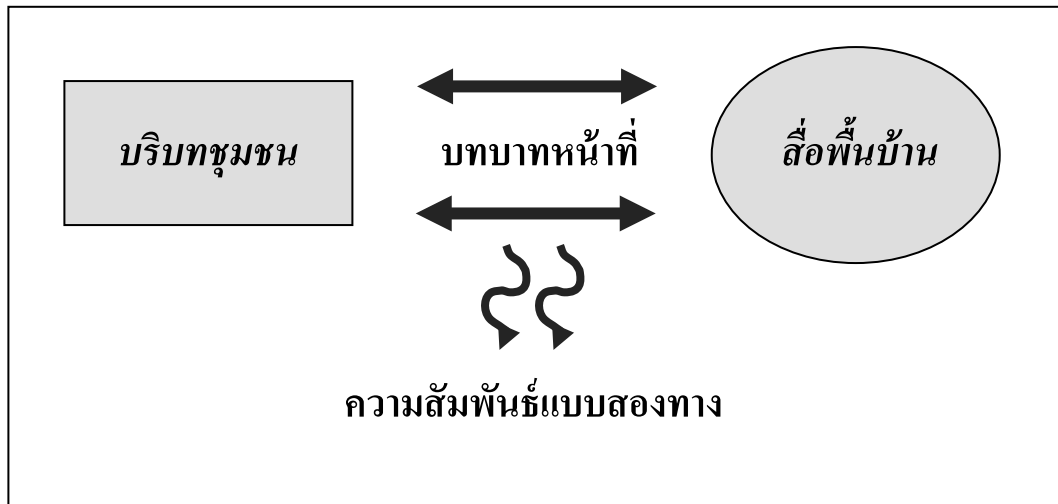

แผนภาพที่ ๔ : นิยามของสื่อพินบ้าน

จากแผนภาพ “สื่อ” จะเกี่ยวข้องกับคนอย่างน้อยสองกลุ่ม คือ ต้องมีผู้ส่งสาร กับ ผู้รับสาร โดย “สื่อ” จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่เชื่อมคนสองกลุ่มนี้ให้เกิดการสร้างความหมาย/ความรู้สึก/ความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้ หากเป็นสื่อประเภท “สื่อพินบ้าน” แล้วเอกลักษณ์ที่เพิ่มขึ้นมาก็คือ คำว่า “พินบ้าน” ที่แสดงให้เห็นว่า ในแง่ของเวลา สื่อพินบ้านถูกมองว่ามีอายุยาวนานและเป็นสื่อดั้งเดิม ส่วนในแง่ของพื้นที่ สื่อพินบ้านถือได้ว่ามีลักษณะเฉพาะถิ่น/เฉพาะที่ และด้วยเหตุที่สื่อพินบ้านมีลักษณะเฉพาะถิ่น/เฉพาะที่ สื่อพินบ้านจึงถือเป็นอัตลักษณ์ร่วมของแต่ละชุมชนท้องถิ่น

๒.๒ การวิเคราะห์บริบทชุมชน

สื่อพื้นบ้านกับชุมชนมีความสัมพันธ์แบบการทำหน้าที่ซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าชุมชนเข้มแข็ง หรืออ่อนแอ ก็จะเอื้อ/ทำหน้าที่สร้างเสริมให้สื่อพื้นบ้านเข้มแข็งหรืออ่อนแอตาม ในทางกลับกัน ถ้าหากสื่อพื้นบ้านเข้มแข็งหรืออ่อนแอ ก็จะส่งผลให้ชุมชนนั้น ๆ เข้มแข็งหรืออ่อนแอ เป็นเงาตามตัวเช่นกัน

แผนภาพที่ ๕ : ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อพื้นบ้าน กับ บริบทชุมชน

การวิเคราะห์บริบทชุมชน จะต้องวิเคราะห์องค์ประกอบดังนี้

๑) อายุ/การก่อรูปชุมชน ซึ่งจะมีหลักการพื้นฐานว่า หากชุมชนมีอายุยาวนาน ก็แปลว่าแนวโน้มนายสัมพันธ์น่าจะแน่นอน และมีต้นทุนวัฒนธรรมมากมาย ในทางตรงกันข้าม หากเป็นชุมชนเกิดใหม่หรืออายุไม่มากนัก การต่อสู้กับแรงกระหน่ำจากภายนอกก็จะเปราะบางกว่า

๒) สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชน เช่น ถ้าพื้นที่อยู่ติดกับคลองหรือทะเล ชาวบ้านก็จะสร้างวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับใช้ชีวิตดังกล่าว

๓) ลักษณะหมู่บ้านเปิดปิด กล่าวคือ ยิ่งชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมที่เปิดต่อโลกภายนอก โอกาส ที่จะอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นเดิมก็จะเป็นไปได้สูง แต่ถ้าเป็นชุมชนเปิด (อาทิ มีถนนตัดผ่าน เป็นชุมชนแบบเมืองใหญ่) สื่อพื้นบ้านก็ต้องต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสูง

๔) อัตลักษณ์/ตัวตนชุมชน อัตลักษณ์ หมายถึง การสื่อสารเพื่อแสดงออกว่าเราเป็นใคร เหมือนหรือต่างจากผู้อื่นอย่างไร การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนก็เพื่อค้นหารอยเชื่อมมาที่วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากสื่อ/วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นช่องทางที่สื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนได้ดีที่สุด

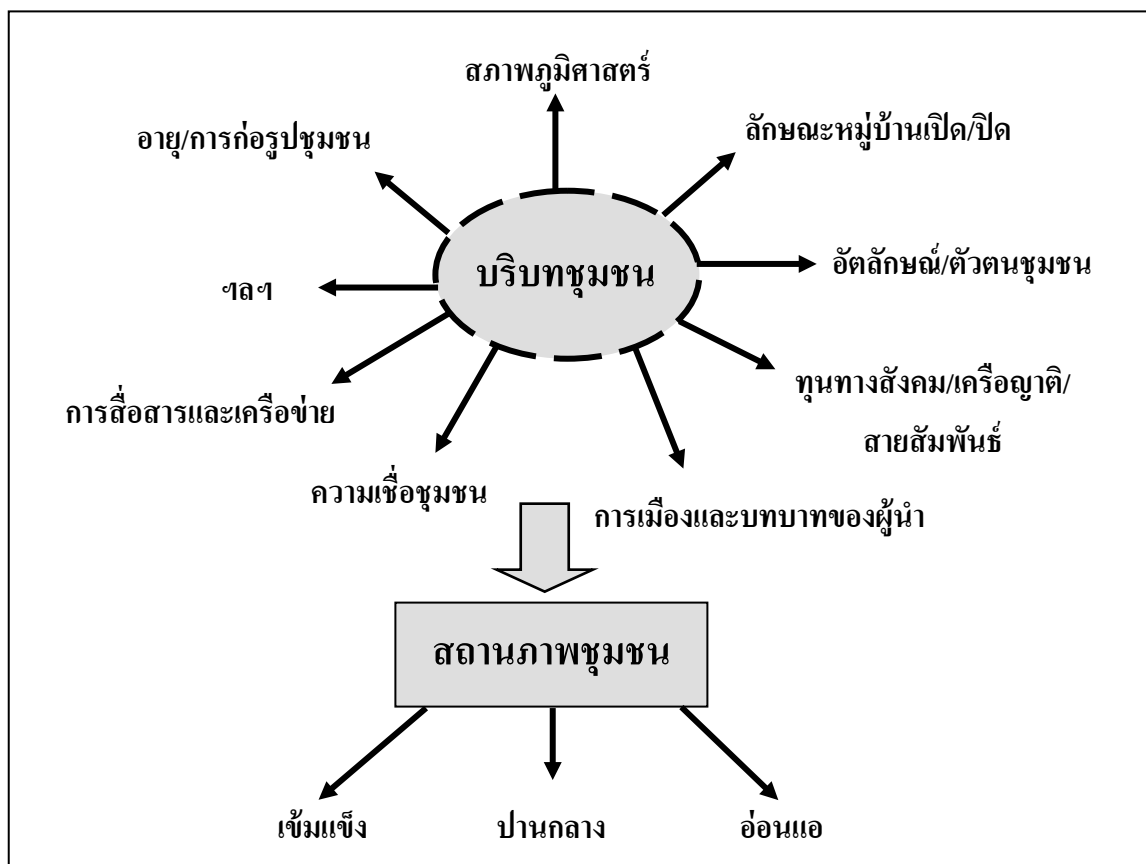
๕) **ทุนทางสังคม** ได้แก่ ระบบเครือข่าย บุคคล สายสัมพันธ์ต่าง ๆ ของสื่อพื้นบ้าน ซึ่งจะเกี่ยวกับการสืบทอดและการต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสื่อพื้นบ้าน

๖) **การเมืองและบทบาทของผู้นำ** การศึกษาการเมืองและบทบาทของผู้นำจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการค้นหาบุคคล หรือผู้นำที่มีแนวโน้มจะสนใจการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม

๗) **ความเชื่อชุมชน** เนื่องจากสื่อพื้นบ้านเกือบทั้งหมด จะมีมิติความเชื่อ / ความศักดิ์สิทธิ์หล่อเลี้ยงอยู่ ฉะนั้น ผู้วิจัยอาจต้องเริ่มต้นเก็บข้อมูลด้านความเชื่อชุมชนเป็นพื้นฐานก่อน อาทิ เรื่องการบูชาครู ผีปู่ย่า ตายาย โнора ฯลฯ

๘) **การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร** เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาเส้นทางการไหลเข้าออกของข่าวสารในชุมชน ตลอดจนการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน เช่น ถ้าชุมชนมีการไหลเข้าออก และตรวจสอบข่าวสารจากภายนอกได้ดี ก็แปลว่า น่าจะมีแรงปะทะต่อสู้กับโลกภายนอกได้สูง

การวิเคราะห์บริบทชุมชน มีเป้าหมายเพื่อประเมินสถานการณ์ชุมชนว่า กรณีที่เราเลือกศึกษาวิจัยนั้น เป็นชุมชนที่มีศักยภาพเข้มแข็ง ปานกลาง หรืออ่อนแอ

แผนภาพที่ ๖ : การวิเคราะห์บริบทชุมชน

๒.๓ การรู้จัก/รู้ใจ/รู้ใช้/รู้รักษาสื่อพื้นบ้าน

แนวคิดการศึกษาวิจัย และการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมนั้น อาจเริ่มต้นด้วยหลักการง่าย ๆ เป็นสูตร “๔ รู้ ว่า รู้จัก / รู้ใจ / รู้ใช้ / รู้รักษาสื่อพื้นบ้าน” ดังนี้

๒.๓.๑ รู้จัก : การวิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อพื้นบ้าน

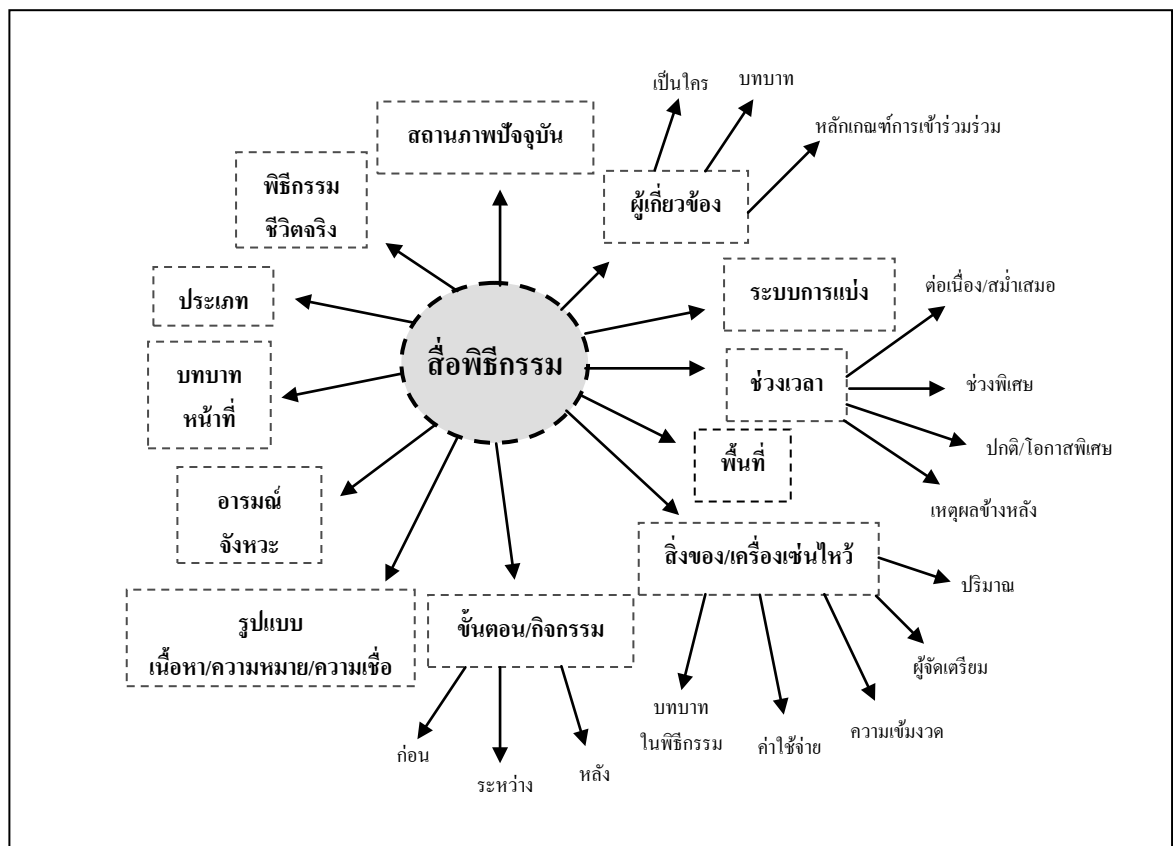
โดยปกติแล้ว การจะศึกษาวิจัยสื่อพื้นบ้านชนิดใด ประการแรก จะรู้จักคุณลักษณะของสื่อพื้นบ้านชนิดนั้นอย่างถ่องแท้มากที่สุด ทั้งนี้ อาจารย์สมสุข หินวิมาน ได้ให้แนวทางการวิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อพื้นบ้าน อย่างน้อย ๓ ประเภท ได้แก่

สื่อพิธีกรรม เช่น พิธีหล่อเทียนพรรษา ทอดกฐิน แขงชะนาม

สื่อการแสดง เช่น กลองสะบัดไชย โนรา หมอลำ เท่งต๊ก กลองยาว

สื่อวัตถุ เช่น ผ้าทอ ปูนปั้น งานไม้ไผ่ อาหารพื้นเมือง

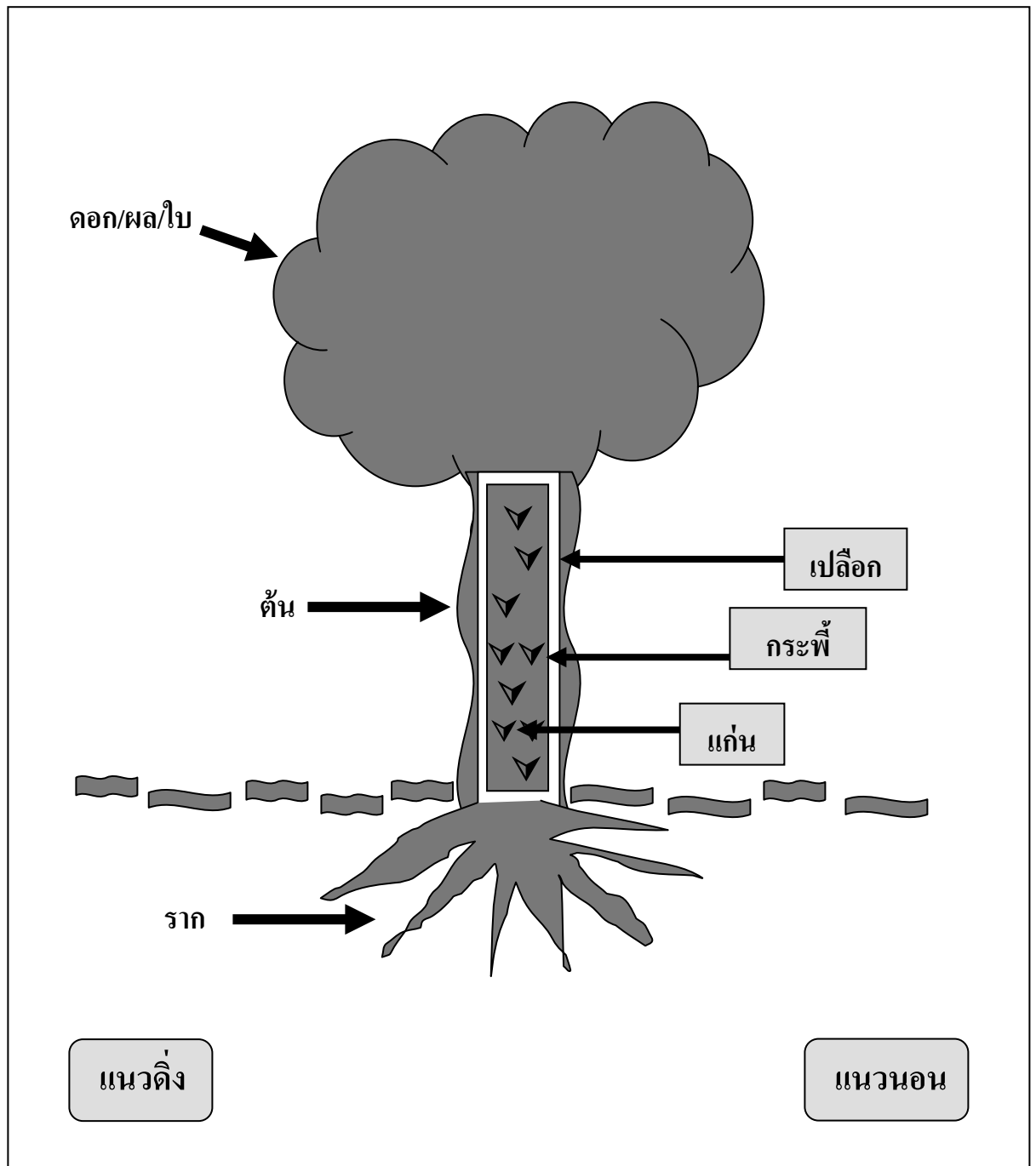
ซึ่งในแต่ละสื่อ ก็จะมีการวิเคราะห์คุณลักษณะที่แตกต่างกันออกไป จะขอยกตัวอย่างการวิเคราะห์สื่อพิธีกรรม ที่สอดคล้องกับหัวข้อในการวิจัยในครั้งนี้

แผนภาพที่ ๗ : การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อพิธีกรรม

๒.๓.๒ รู้ใจ : การวิเคราะห์ “ต้นไม้แห่งคุณค่า”ของสื่อพื้นบ้าน

หากเราจะเปรียบเทียบสื่อพื้นบ้านเป็นต้นไม้ (ต้นไม้แห่งคุณค่า) จะเห็นได้ว่าถ้าเราผ่าต้นไม้ออกมา จะเห็นองค์ประกอบของต้นไม้เป็น ๒ แนว คือ แนวตั้ง และแนวนอน ดังภาพ

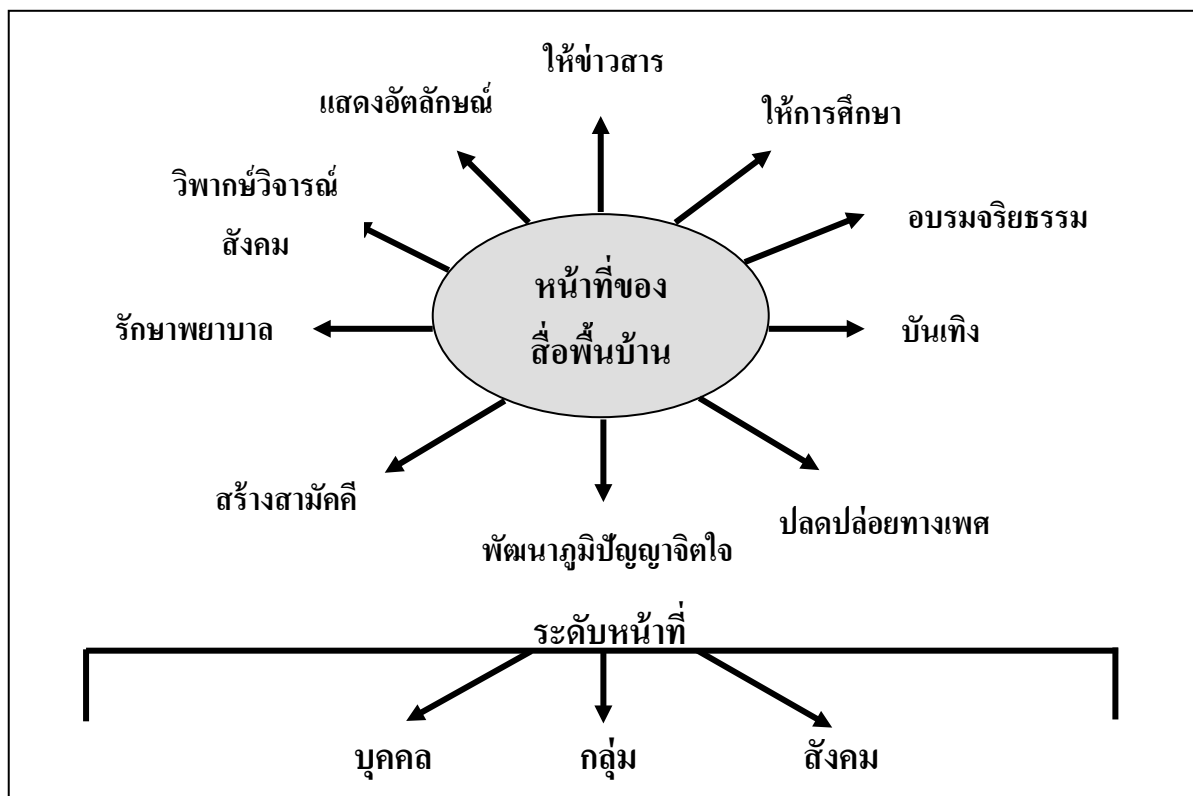
แผนภาพที่ ๘ : ต้นไม้แห่งคุณค่าของสื่อพื้นบ้าน

(๑) การวิเคราะห์ต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวตั้ง ซึ่งประกอบด้วย ราก/ต้น/ดอก/ใบ/ผล การวิเคราะห์ต้นไม้แนวนี้เพื่อให้เข้าใจคุณค่า/ความหมายของสื่อพื้นบ้าน เนื่องจากสื่อพื้นบ้านจะมีทั้งส่วนที่มองเห็นชัดเจน อันได้แก่ ต้น ดอก ใบ ผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบเชิงรูปธรรมของสื่อพื้นบ้านที่สามารถรับรู้ประยুক্তได้ กับอีกส่วนหนึ่งที่มองไม่เห็น คือ ราก ที่แม้ว่าจะอยู่ใต้ดิน / เป็นนามธรรมแต่สำคัญที่สุด

(๒) การวิเคราะห์ต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวนอน หมายถึง การผ่าเฉพาะลำต้นออกมาดู และเห็นเป็นเปลือก/กระพี้/แก่นของต้นไม้ ในกรณีนี้จะใช้เปรียบเทียบกับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจการสืบทอด/ปรับตัวของสื่อพื้นบ้านว่า ถ้าเป็นส่วนที่เป็นเปลือก (หรือแม้แต่กระพี้) ก็จะปรับเปลี่ยนได้ แต่ถ้าเป็นส่วนของแก่นแล้ว ทุกครั้งที่มีการปรับประยুক্তสื่อพื้นบ้าน จะต้องพยายามรักษาส่วนนี้เอาไว้เสมอ

๒.๓.๓ รู้ใช้ : การวิเคราะห์หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้กับชุมชนท้องถิ่นมากมาย ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มและสังคม ดังนั้นการวิจัยสื่อพื้นบ้านจึงต้องสกัดให้เห็นหน้าที่สำคัญของสื่อพื้นบ้านที่ศึกษาว่าจะทำอะไร ได้บ้าง ดังแผนภาพการวิเคราะห์หน้าที่สื่อพื้นบ้าน

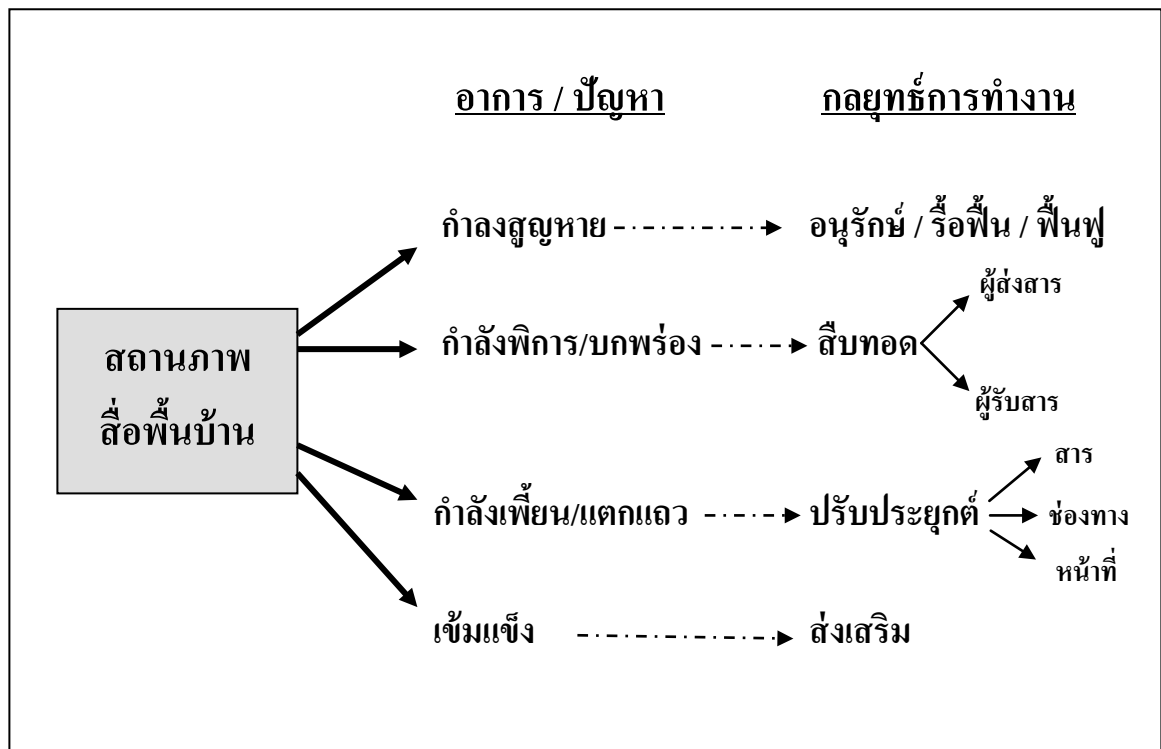

แผนภาพที่ ๕ : หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

การสืบทอดสื่อพื้นบ้านต้องยึดหลักปฏิบัติที่ชื่อว่า หลักสิทธิเจ้าของวัฒนธรรม อันแปลว่า การจัดสินชะตากรรมของวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องมาจากข้อตกลงร่วมกัน ของคนวงในวัฒนธรรมนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ต้องไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรธุรกิจ หน่วยงานท่องเที่ยว หรือบุคคลภายนอก วัฒนธรรม ที่เป็นผู้กำหนดให้ชุมชนปรับเปลี่ยนสื่อพื้นบ้าน แต่ในทางตรงข้าม การปรับประยุกต์และสืบทอดสื่อพื้นบ้านต้องเป็นตัวของชุมชนเองที่ตัดสินใจชะตากรรมทางวัฒนธรรมของพวกเขา

๓. กระบวนการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภายหลังจากการวิจัยเพื่อรู้จัก/รู้ใจ/รู้ใช้/รู้รักษาสื่อพื้นบ้าน กระบวนการทำงานหรือบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจกำหนดได้เป็น ๔ เส้นทางด้วยกัน ตามแต่ "สถานภาพ" ของสื่อพื้นบ้านนั้น ๆ

แผนภาพที่ ๑๑ : กระบวนการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากแผนภาพ สามารถอธิบายกระบวนการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่น ในเรื่อง “สื่อพื้นบ้าน” ได้ดังนี้

(๑) หากสื่อพื้นบ้านนั้นประสบปัญหากำลังสูญหาย กลยุทธ์การทำงานที่สำคัญ คือ การรื้อฟื้น/ฟื้นฟู ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่หน่วยงานทางวัฒนธรรมของรัฐสนใจทำอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว

(๒) หากสื่อพื้นบ้านนั้น อยู่ในภาวะกำลังพินาศ / บกพร่อง (เช่น ขาดผู้รับสารรุ่นใหม่) ก็จำเป็นต้องหาทางสืบทอดทั้งตัวผู้ส่งการและผู้รับสาร

(๓) หากสื่อพื้นบ้านนั้นกำลังพ็ยณ/แตกแถว (เช่น กรณีของหมอลำที่เริ่มกลายเป็น หมอลำซิ่ง แต่เพียงสายพันธ์เดียว หรืองานศิลปะปูนปั้นที่เริ่มถูกทำให้เป็นที่ระลึกขายนักท่องเที่ยว ที่ไม่เข้าใจคุณค่า) ก็ต้องเน้นการปรับประยุกต์ให้คุณค่าแท้จริงกลับคืนมา

(๔) การสื่อพื้นบ้านนั้น เข้มแข็ง อยู่แล้ว ก็อาจต้องหาทางส่งเสริมเป็นระยะ ๆ เพื่อ ป้องกันความอ่อนแอในวันข้างหน้า

๔. กระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก

กระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุกเป็นวิธีการทำงานวัฒนธรรมของ โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สพส.) มีที่มาจากศาสตร์ด้านการสื่อสาร และมีแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษาเชิงวิพากษ์หนุนหลังอยู่ โดยกาญจนา แก้วเทพ (๒๕๕๐) ได้กล่าวถึงกระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก ว่ามีคุณลักษณะสำคัญ ๑๒ ประการ คือ

๑. มองสื่อพื้นบ้าน/วัฒนธรรม ให้เป็น “กระบวนการ”
๒. ขยับปัญญาก่อน ค่อยย้อนมาเขยื้อนกาย
๓. การค้นคิดกิจกรรมอย่างมีที่ไปที่ไป
๔. หลักสิทธิของเจ้าของวัฒนธรรม
๕. การทำกิจกรรมคือการเปิดพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ ๆ ให้แก่ชุมชน
๖. หลักการเรื่อง “ครบเครื่องเรื่อง S-M-C-R”
๗. การใช้กลยุทธ์ “ถือเอาผู้รับสารเป็นตัวตั้ง”
๘. การใช้เครื่องมือ “วิเคราะห์คุณลักษณะ” และ “ต้นไม้แห่งคุณค่า”
๙. การใช้กลยุทธ์ “ไขว้ประสานอย่างใช้ปัญญา”
๑๐. แนวคิดเรื่อง “วัฒนธรรมเป็นสมบัติร่วมของชุมชน”
๑๑. แนวคิด “หน้าที่นิยม” แบบมีพลวัต
๑๒. ทำทีแบบ “คู่ขนาน” ต่อสื่อพื้นบ้าน

แผนภาพที่ ๑๒ : ๑๒ คุณลักษณะของกระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก

๕. การวิจัยชุมชนและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

๕.๑ การวิจัยชุมชน

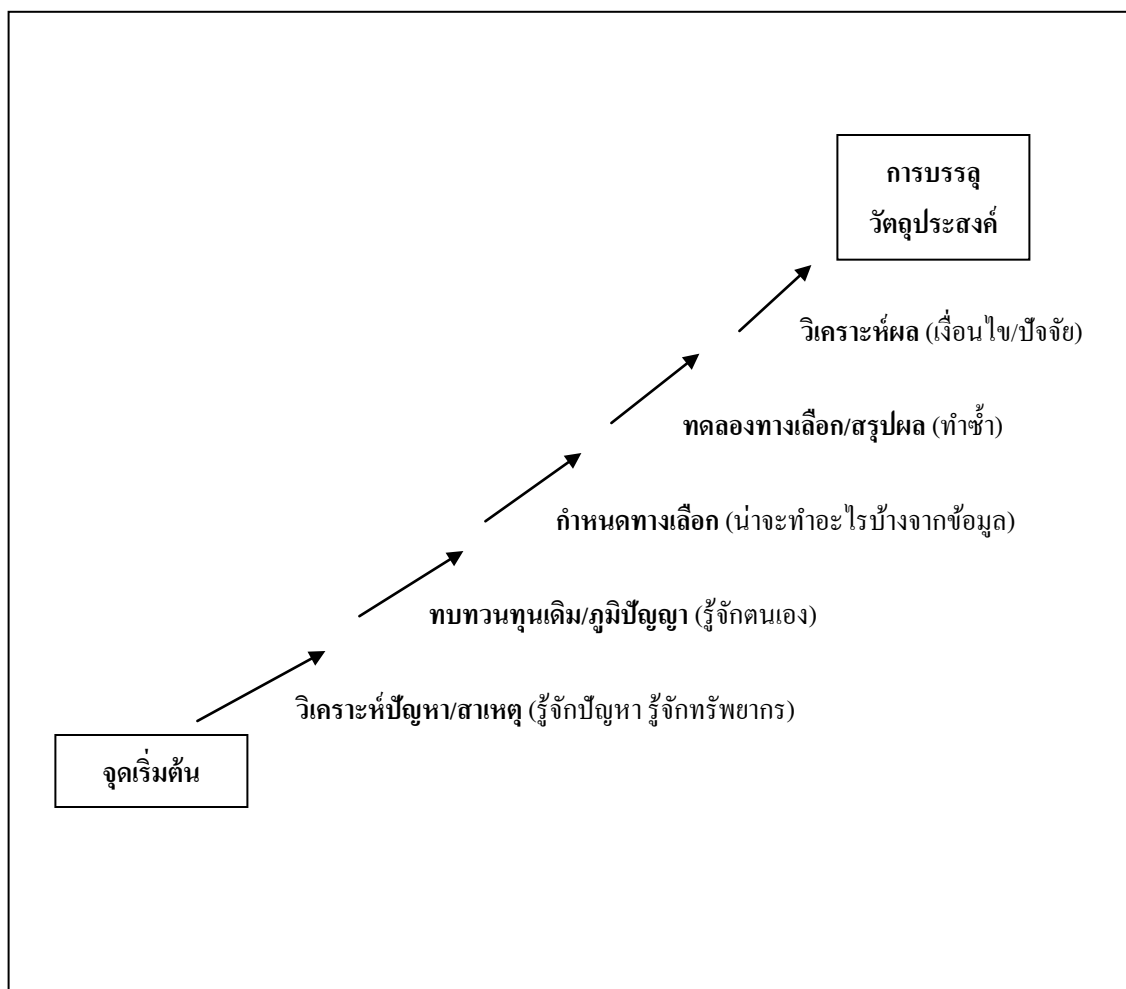
การวิจัยในชุมชนมิใช่เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้เท่านั้น แต่มีความสำคัญในฐานะเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้มากขึ้น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิชาการกับชาวบ้านยังมีผลต่อการปรับความสัมพันธ์ระหว่างคนที่ร่วมในกระบวนการวิจัยด้วยกัน บนฐานคิดของความเท่าเทียมกัน เกิดการขยายเครือข่ายทางสังคมของชาวบ้านให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้พลังในการพัฒนาตัวเองของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นด้วยนั่นเอง

ในกระบวนการวิเคราะห์และคิดโจทย์วิจัย นักวิจัยต้องให้ความสำคัญแก่การตีความแบบมีส่วนร่วม (Participatory interpretation) ต้องเน้นกระบวนการโต้เถียง หรือสร้างเครือข่ายของกลุ่มศึกษาให้เป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนความคิด ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นประเด็นการวิจัยได้อย่างกว้างขวาง เพราะการวิจัยทางสังคมศาสตร์เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่หลากหลาย จำเป็นต้องให้กลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้นมีส่วนร่วมอยู่ในกระบวนการวิจัย เพื่อให้ได้มุมมองที่รอบด้านมากขึ้น

๕.๒ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (๒๕๔๘ : ๒๔๖-๒๔๗) ได้กล่าวว่า งานวิจัยเชิงวัฒนธรรม จึงไม่ใช่การแสวงหาความรู้อย่างเดียว แต่ต้องเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการควบคู่ไปด้วย งานวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ทำให้งานพัฒนากับงานวิชาการไปพร้อมกันได้ โดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบที่ชาวบ้านมีส่วนร่วม ด้วยการเรียนรู้ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ในการแยกแยะให้เห็นเงื่อนไขและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาและยกระดับความรู้ให้เป็นพลังขับเคลื่อน จนสามารถปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่เป็นปัญหาได้ ด้วยการเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองที่แตกต่างกัน โดยไม่ได้ติดอยู่กับการมองเฉพาะจุดใดจุดเดียว

กระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย มีรูปแบบ วิธีการ และกระบวนการ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑๓ : กระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย

ชลิตา บัณฑิตวงศ์ และอนุสรณ์ อุณโณ (๒๕๔๗ : ๘๓-๘๗) ได้ใช้เทคนิคและวิธีวิทยาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในโครงการวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญา การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากหนองเสิงทราย” ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การพัฒนาโครงการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูล การเรียบเรียง จนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาว่าด้วยระเบียบวิธีวิจัยประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับแนวทางการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพตีมีด ผู้ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและผู้ประกอบอาชีพอื่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านต้นโพธิ์ และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๑.๑ การสังเกต (Observation) คณะผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมสังเกตการณ์ในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาของผู้ประกอบอาชีพตีมีดของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาขั้นตอนในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวต่อการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา

๓.๑.๒ การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) คณะผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๕ คน ดังตัวอย่างตามตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง
ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (๒๕ คน)

ผู้อาศัยในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง	จำนวน
ผู้ประกอบอาชีพตีมีด/ผู้เคยประกอบอาชีพตีมีด	๑๖
ผู้ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม/ผู้ประกอบอาชีพอื่น	๑๓

ผู้อาศัยในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง	จำนวน
เพศ ชาย	๒๕
หญิง	๔
อายุ ๒๐-๓๐ ปี	๓
๓๑-๔๐ ปี	๔
๔๑-๕๐ ปี	๓
๕๐ ปี ขึ้นไป	๑๕
ระดับการศึกษา ประถมศึกษา	๑๐
มัธยมศึกษา	๒
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	๓
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	๑
ปริญญาตรี	๗

ข้อคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการคณะผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ดังมีตัวอย่างข้อคำถาม ดังนี้

๑. ท่านประกอบอาชีพตีมีดมานานเท่าไร

- น้อยกว่า ๕ ปี ๕-๑๐ ปี ๑๑-๑๕ ปี
 ๑๖-๒๐ ปี ๒๑-๒๕ ปี ๒๕ ปี ขึ้นไป

๒. บรรพบุรุษของท่านประกอบอาชีพตีมีดหรือไม่

- ประกอบอาชีพตีมีด ไม่ได้ประกอบอาชีพตีมีด

๓. ท่านได้รับถ่ายทอดอาชีพการตีมีดมาจากใคร

- ปู่ย่า ตายาย บิดา มารดา นายจ้าง อื่น ๆ (ระบุ).....

๔. ท่านมีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการตีมีดสู่ลูกหลานบ้างหรือไม่ อย่างไร

- มีการถ่ายทอด ไม่ได้การถ่ายทอด

๕. ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาหรือไม่

- เกี่ยวข้อง ไม่เกี่ยวข้อง

๖. สมาชิกทุกคนในครอบครัวจำเป็นต้องเข้าร่วมพิธีไหว้ครูบูชาเตาหรือไม่

- จำเป็น ไม่จำเป็น

ถ้าจำเป็น อย่างไร.....

ถ้าไม่จำเป็น อย่างไร.....

๗. การประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตามีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

- เป็นการแสดงความกตัญญู เป็นการสร้างความสามัคคี
 เพื่อซ่อมแซมเครื่องมือ อื่น ๆ (ระบุ).....

๘. รูปแบบของพิธีไหว้ครูบูชาเตาที่ท่านปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

- คงรูปแบบพิธีกรรมดั้งเดิม
 มีการประยุกต์ คัดแปลงพิธีกรรมจากเดิม (ระบุ).....

๙. การประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตามีขั้นตอนอย่างไรบ้าง

- ก่อนวันประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ทำอย่างไร

 - วันประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ทำอย่างไร

๑๐. ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับพิธีไหว้ครูบูชาเตา มากน้อยเพียงใด
 เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา

.....

๑๑. ปัจจุบันกลุ่มวัยแรงงานในชุมชนส่วนใหญ่มีการสืบสานอาชีพการตีมีดหรือไม่

- สืบสาน
 ไม่สืบสาน

๑๒. โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ/จังหวัด มีผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพ
 ตีมีดหรือไม่อย่างไร

.....

๑๓. ท่านมีแนวทางอย่างไรที่จะอนุรักษ์ให้พิธีไหว้ครูบูชาเตาอยู่กับชุมชนตลอดไป

.....

๓.๑.๓ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Dialogue) คณะผู้วิจัยนำวิธีการนี้มาใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ร่วมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน ๓๐ คน เพื่อสนับสนุนให้เกิดความสมบูรณ์และครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รวมถึงการวิจารณ์ โต้แย้ง หรือให้รายละเอียดต่อความคิดเห็นของผู้อื่นได้ตามความรู้และประสบการณ์ที่แต่ละคนมีแตกต่างกันไป ซึ่งผู้เข้าร่วมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะมีลักษณะที่คล้ายกันในด้านภูมิหลังและประสบการณ์ในเรื่องการทำมิดและพีซีไห้ครูบูชาเตาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยวิทยากรกระบวนการจะคอยดูแลและกระตุ้นการแสดงความคิดเห็น ควบคุมการสนทนาให้อยู่ในประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม ดังนี้

- ๑) ประวัติความเป็นมาของชุมชน ชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตดั้งเดิม
- ๒) ความสำคัญ และขั้นตอนในการประกอบพีซีไห้ครูบูชาเตา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- ๓) ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพตีมิดและพีซีไห้ครูบูชาเตา
- ๔) ชุมชนมีแนวทางที่จะอนุรักษ์และสืบทอดพีซีไห้ครูบูชาเตาให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไปได้อย่างไร

นอกจากนี้วิทยากรกระบวนการยังต้องจัดสมดุล เพื่อไม่ให้เกิดการครอบงำภายในกลุ่ม และคอยวิเคราะห์สถานการณ์ ข้อมูล สร้างคำถามใหม่ ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์

๓.๒ ประชากรที่ศึกษา/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็น ๒ กลุ่ม คือ

๓.๒.๑ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพตีมิดในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ๑๐ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม และประกอบอาชีพอื่น ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ๑๕ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย คณะวิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและสมบูรณ์ (แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ภาคผนวก) เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และอุปกรณ์การวิจัยต่าง ๆ อีก ได้แก่

- สมุดจดบันทึก
- เทปบันทึกเสียง
- กล้องถ่ายภาพนิ่ง
- กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว

๓.๔ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คณะผู้วิจัยจะร่วมกันเก็บข้อมูลในชุมชนด้วยกันทุกครั้ง หลังจากเก็บข้อมูลจากชุมชนเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลตามบริบทของชุมชน เพื่อหาข้อสรุปของการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

๔.๑ ผลการศึกษาที่ได้

๔.๑.๑ การเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัดและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในการทำการวิจัย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาพิธีไหว้ครูบูชาเตาของชุมชนบ้านต้นโพธิ์ และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะผู้วิจัยได้เน้นกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน โดยการเชิญบุคคลในสภาวัฒนธรรมจังหวัดและชุมชน เข้ามาเป็นที่ปรึกษาและคณะทำงานวิจัยร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดรวมทั้งให้สมาชิกในชุมชนที่ทำการศึกษาร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ และการร่วมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยสุ่มตัวอย่างบุคคลในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชีพตีมีดทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น บุคคลที่ประกอบอาชีพตีมีดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน บุคคลที่เคยประกอบอาชีพตีมีดแต่ปัจจุบันไปประกอบอาชีพอื่น หรือไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ เลย บุคคลที่เป็นชนรุ่นหลังมีบรรพบุรุษประกอบอาชีพตีมีด และบุคคลภายนอกที่มาประกอบอาชีพอื่น ๆ อยู่ในชุมชนนี้ซึ่งในการสัมภาษณ์และการจัดเวทีจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับอาชีพการตีมีด การมีส่วนร่วมกับพิธีกรรม และการปฏิบัติสืบทอดพิธีกรรม ความคิดเห็นของบุคคลที่แสดงถึงสถานภาพของพิธีกรรมหรือสื่อพื้นบ้าน และแสดงความคิดเห็นถึงแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดอาชีพและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตีมีดเป็นประเด็นสำคัญ

๔.๑.๒ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ขั้นตอนในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมา

ชุมชนบ้านต้นโพธิ์ และชุมชนบ้านไผ่หนอง เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ซึ่งมีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖, ๗ ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งสองหมู่บ้านมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักกันไปทั่ว เพราะเป็นแหล่งผลิตมีดที่มีคุณภาพและใหญ่ของประเทศ ที่ทำกันเป็นล่ำเป็นสันมาเกือบ ๒๐๐ ปี

กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวบ้านดั้นโพธิ์และชาวบ้านไผ่หนอง รกรากถิ่นฐานเป็นชาวเวียงจันทน์ ประเทศลาว ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยประมาณช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งชาวเวียงจันทน์กลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำช่าง มีช่างทำทอง กับช่างตีเหล็ก คือคนไหนแข็งแรงก็ได้ตีเหล็ก คนไหนอ่อนแอ มีความละเอียดให้ตีทองคำ เครื่องอาภรณ์ ประดับกาย

การทำมาหากิน ในสมัยนั้นอาชีพทั้งสองทำกันเป็นล่ำเป็นสันตลอดมา ครั้งต่อมาในราว พ.ศ. ๒๓๖๕ อาชีพช่างทองก็ได้เลิกราสลายตัวไปคงเหลือแต่อาชีพตีมีดประเภทเดียวชาวบ้านจึงยึดอาชีพตีมีดเป็นอาชีพหลัก ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นปะปนเลย ข้อสังเกตที่เป็นหลักฐานว่า ชาวเวียงจันทน์กลุ่มนี้มีอาชีพช่างทอง คือ ถ้านำดินที่ชุมชนแห่งนี้มาลวกรองในน้ำก็จะพบเศษทองและจีตะไบทองอยู่ทั่วไป

ความเป็นมาการตั้งถิ่นฐาน เหตุที่ชาวเวียงจันทน์กลุ่มนี้เข้ามาในประเทศไทยจะโดยการ ถูกกวาดต้อนมาในสมัยเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกคราวยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ หรือจะเป็นการอพยพ มาเองนั้น ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจน แต่มีหลักฐานบันทึกไว้ว่า เข้ามาโดยมี “นายเทา” เป็นผู้นำ (ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “ขุนนราบริรักษ์”) ได้เดินทางมาพบ ภูมิประเทศแห่งนี้ เป็นที่เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพ คือ เดิมเป็นดงไม้ไผ่ขึ้นอยู่หนาแน่น มีหนองน้ำ และมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านสมัยนั้นไม่มีถนนหนทางเหมือนปัจจุบันนี้ ต้องอาศัยทางน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ ในการคมนาคมโดยเฉพาะไม้ไผ่เป็นวัสดุที่สำคัญมากสำหรับช่างตีมีด เพราะไม้ไผ่มีประโยชน์ในตัว ของมันนานับประการ เช่น นำมาเผาถ่านใช้เผาเหล็ก เพราะถ่านไม้ไผ่ให้ความร้อนสูงกว่าถ่านชนิดอื่น ถัดมาใช้ทำบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ทำค้ำพะเนิน ค้ำค้อนและค้ำมีด ซึ่งช่างตีเหล็กต้องใช้อยู่เป็นประจำ จึงเห็นว่าภูมิประเทศแห่งนี้เป็นอยู่อาศัย อยู่น้ำ อยู่น้ำ อุ่นแห้ง อบอุ่นที่อุดมสมบูรณ์ จึงพร้อมใจกันลง หลักปักฐาน และได้ประชุมหารือกัน ตั้งชื่อบ้านของตนว่า “บ้านไผ่หนอง” ให้เป็นการเหมาะสมกับ ภูมิประเทศแต่ก่อนนั้น สำหรับบ้านดั้นโพธิ์ คนเก่าคนแก่เล่าว่า เมื่อมาถึงทำเลนี้มีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่กลาง หมู่บ้าน จึงตั้งชื่อว่า “บ้านดั้นโพธิ์” ครั้นกาลเวลาล่วงมา บ้านเมืองเจริญขึ้นสภาพของหมู่บ้านก็ได้ เปลี่ยนแปลงไป ดงไม้ไผ่ที่ขึ้นอยู่หนาแน่นก็โล่งเตียน หนองน้ำก็ตื้นเขินไปหมดแล้ว

ความสำคัญ

พิธีไหว้ครูบูชาเตาเป็นพิธีกรรมที่อยู่คู่กับอาชีพการตีมีดของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ซึ่งถือว่าเป็นคุณค่าทางภูมิปัญญาของผู้ที่ประกอบอาชีพตีมีดซึ่งได้สอดแทรกเทคนิคการสอนลูกหลานไว้หลายประการ คือ

๑. ทำให้เด็กมีจิตสำนึกถึงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้อบรมสั่งสอน คือ ครูอาจารย์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพที่มีคุณค่า สามารถเลี้ยงดูส่งเสริมให้ลูกหลานได้มีอาชีพเป็นหลักฐาน ส่งเสียให้ได้ศึกษาเล่าเรียนตราบถึงทุกวันนี้
๒. ทำให้เกิดความสามัคคีกันในระหว่างช่างตีมีดด้วยกัน และเพื่อนบ้าน โดยนำอาหารคาวหวาน ไปแลกเปลี่ยนกัน ถือโอกาสเยี่ยมเยียน ให้ศิลาให้พรซึ่งกันและกัน ชาวบ้านเรียกว่า “ค้าคุณ”
๓. เครื่องมือเครื่องใช้ ในการประกอบอาชีพทุกชิ้น ที่ใช้มาตลอดทั้งปีย่อมมีการชำรุดเสียหาย เช่น ทัง พะเนิน หน้าอาจะจะยุบ รวมทั้งเครื่องมืออื่น ๆ ทุกอย่าง ก็นำมาทำการซ่อมให้อยู่ในสภาพดี ทำความสะอาด ทาสี ปั้นเตาใหม่ ก่อนทำพิธีไหว้ครูบูชาเตา และเมื่อเสร็จสิ้นช่วงงานประเพณีไหว้ครูบูชาเตาแล้ว จะได้ใช้เครื่องมือดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
๔. เพื่อเป็นสิริมงคลในการประกอบอาชีพตีมีด ทำให้เจริญรุ่งเรืองค้าขายดี
๕. ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพและแคล้วคลาดจากอันตรายจากการตีมีด

ขั้นตอนในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา

ก่อนวันประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา

ก่อนที่จะมีการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ประมาณ ๑-๒ วัน ผู้ประกอบอาชีพตีมีดในชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนองทุกบ้าน ก็จะนำเครื่องมือเครื่องใช้ในการตีมีดมาซ่อมแซมและทำความสะอาด มีการปั้นเตาใหม่ ทำความสะอาดหิ้งพระ ศาลพระภูมิ และเตรียมเครื่องสำหรับประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ซึ่งจะประกอบด้วย

- วัสดุที่ใช้ในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ได้แก่ ฐูป เทียน ทองคำเปลว สายสิญจน์ แป้งสำหรับเจิม

- อุปกรณ์ ในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ได้แก่ เครื่องมือทุกชนิดที่ใช้ในการทำมีด
- อาหารคาว หวาน ในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ได้แก่ หมู ไก่ ไข่ต้ม เหล้าขาว ขนมห่มขาว ขนมห่มแดง
- ดอกไม้มงคล ในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ได้แก่ ดอกบานไม่รู้โรย (สามสี) ดอกดาวเรือง ดอกบานชื่น ดอกกุหลาบ ฯลฯ

- ใบไม้มงคล ในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ได้แก่ ใบคูณ ใบเงิน ใบทอง ใบนาก ใบชมชื่น ใบข่อยเล็ก ใบข่อยใหญ่

นอกจากนี้ทุกบ้านก็จะเตรียมทำบายศรีปากชาม และทำกรวยดอกไม้เตรียมไว้สำหรับผูกกับเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบตีมีดด้วย

วันประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา

วัน เวลา ที่ชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง จะประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ปัจจุบันจะไม่ตรงกัน เนื่องจากชุมชนบ้านต้นโพธิ์จะนัดกันประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาในวันพฤหัสบดี เดือน ๕ ซึ่งจะตรงกับช่วงหลังสงกรานต์ เพราะเนื่องจากหยุดงานสงกรานต์แล้วก็จะหยุดต่อไปทีเดียวกัน ก็เลยทำตามบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนชุมชนบ้านไผ่หนองจะประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา โดยเน้นวันพฤหัสบดี ข้างขึ้น เดือน ๖ เนื่องจากบรรพบุรุษทำมาตั้งแต่สมัยโบราณเช่นกัน

พอรุ่งอรุณของเช้าวันพฤหัสบดี ผู้นำในการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาของแต่ละบ้าน ก็คือ ผู้ใหญ่ภายในบ้าน หรือนายเตา จะนำเครื่องบูชาและอาหารคาวหวาน เป็นเครื่องบูชา บูชาพระพุทธ ศาสดาพระภูมิ ส่วนเครื่องสังเวตต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้จะนำมาวางไว้ที่เครื่องมือ แล้วจะพิธีสวดโองการเชิญเทพเจ้ามาเป็นสิริมงคล ซึ่งมีบทบูชาครู ดังนี้

คำอัญเชิญครู (คาบมีด)

นโม นมัสการ ข้าพเจ้าขอนมัสการ พระพุทธคุณนัง พระธรรมคุณนัง พระสังฆคุณนัง ข้าพเจ้าขออาราธนา พระพุทธมออยู่เหนือเกล้า เหนือเกล้า ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระพิฆเนศวรผู้มา เป็นเจ้าปัญญา ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระศรีมาดลใจ ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระพรหมมออยู่มือซ้าย ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระนารายณ์ มออยู่มือขวา ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระคงคามเป็นน้ำลาย ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระพายมาเป็นลมปาก ข้าพเจ้าขออัญเชิญพญานาคมาสร้อยสังวาลย์ ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระกาฬมาอยู่ในหัวใจของข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้าจะทำการสิ่งอันใด ขอให้ได้ทุกเมื่ออันเลิศล้ำ ทั้งฤกษ์อยู่ในถ้ำ จงมาช่วยกระทำการ พระพุทโธประสิทธิ์ พระธรรมโมประสิทธิ์ พระสังฆโมประสิทธิ์ ประสิทธิ์พุทโธ ประสิทธิ์ธรรมโม ประสิทธิ์สังฆโม ภวันตุเต วันทิตตะวา อาจารย์ยัง สหัสสาโกติ เทวานังประสิทธิ์ คุณะสะวามิ อติคธา ภควาเอหิ ทุติคธา ภควาเอหิ ตะติคธา ภควาเอหิ พระพุทังคธา ชาเลตะ พระธรรมมังคธา ชาเลตะ พระสังฆังคธา ชาเลตะ สาธุ ข้าพเจ้าขออาราธนาพระปฎิมากรเจ้ามาเป็นประธานโปรดด้วยช่วย ดลบันดาลที่ข้าพเจ้าคิดไว้ให้สมประสงค์ด้วยเถิด พระพุทโธประสิทธิ์ พระธรรมโมประสิทธิ์ พระสังฆโมประสิทธิ์

ในวารดิถีวันมหามงคลวันนี้ ขอเดชะอิทธิปาฏิหาริย์ของบูรพคณาจารย์ทั้งหลายทุก ๆ พระองค์ ที่ได้อัญเชิญมาสถิตย์สถานะนี้ จึงมาดลบันดาลให้ ประสิทธิ์ประสาทให้มวลข้าพเจ้าทั้งหลาย ผู้เป็นสานุศิษย์ทุกคน ตลอดจนบรรดาท่านทั้งหลาย ที่มาร่วมชุมนุมอยู่ ณ ที่นี้ทุกผู้ทุกนาม จึงประสบ แต่ความสุขความเจริญ มีโชคมีเจริญชัย ประลอมด้วยศิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคล สมบูรณ์พูนผล ด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ โดยทั่วกันด้วยเทอญ

หลังจากสวดโองการเสร็จผู้ใหญ่ในบ้านก็จะเรียกลูกหลานมาบูชากราบไหว้ ขอพร อันศักดิ์สิทธิ์เป็นมงคลแก่ทุกคน พอรูปหมอคอกผู้ใหญ่ก็จะเสสัง (เลิกพิธี) และจะเรียกทุก ๆ คนมา ช่วยกันผูกกรวยดอกไม้ติดกับเครื่องมือทุกชิ้น เติมด้วยแป้งกระแจะหอม และปิดด้วยทองคำเปลว สุราที่นำไปไหว้นั้นทุกคนก็จะดื่ม เพราะถือว่าเป็นน้ำอมฤตของครูอาจารย์ ซึ่งประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ให้เขาเหล่านั้นประสบแต่ความสำเร็จทุกประการแล้วยกขัน โดก บายศรี มาวางไว้กลางบ้าน ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ จะผูกขวัญ (ใช้ด้ายสายสิญจน์ผูกข้อมือ) ให้สไลให้พรแก่ลูกหลานทุกคน หลังจากเสร็จพิธี ที่บ้านของตนเองแล้วผู้ประกอบอาชีพตีมีดก็จะไปเยี่ยมเยียนและขอพรจากครูเตาที่เคารพนับถือแต่ละบ้าน (ภาษาชาวบ้านเรียกว่า คำคุณ) เพื่อเป็นสิริมงคลระหว่างกัน สำหรับในวันนั้นทุกบ้านจะต้อนรับผู้ที่มา เยี่ยมเยียน ด้วยสุรา อาหาร อย่างน่าชื่นตาบาน หากคนไหนเป็นคอเหล้า ดื่มไม่ประมาณตนก็จะคำคุณ ได้ไม่กี่บ้าน การประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา นี้ ถ้าตรงกับวันพระก็จะเลื่อนไปเพราะในสมัยโบราณการ ทำมีดก็จะหยุดทำมีดทุกวันพระเช่นกัน

๔.๑.๓ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตา

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาพิธีไหว้ครูบูชาเตาของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และ ชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการสัมภาษณ์และ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้คณะผู้วิจัยเห็นแนวโน้มของสื่อพื้นบ้านว่าสถานภาพของสื่อพื้นบ้านมี โอกาสจะลดลงไปเรื่อย ๆ และอาจสูญหายได้ในที่สุด ถึงแม้ว่าในปัจจุบันอาจมองว่าหากยังมีอาชีพตีมีด อยู่พิธีกรรมไหว้ครูบูชาเตาก็จะยังคงอยู่ด้วยหรือผู้ที่เลิกทำมีดไปแล้วถ้ายังมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการ ทำมีดอยู่ถึงเวลาที่จะยังประกอบพิธีกรรมดังกล่าวอยู่อีก ทั้งยังชักชวนสมาชิกในครอบครัวร่วมประกอบ พิธีด้วย แต่ในอนาคตเมื่อเยาวชนรุ่นหลังหันไปประกอบอาชีพที่ตนได้ศึกษาเรียนรู้มา หรือประกอบ อาชีพตามปัจจัยแวดล้อม เช่น มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจ ทำให้อาชีพตีมีดลดลงก็จะส่งผลให้สื่อพื้นบ้านลดลงตามไปด้วย ซึ่งจากการศึกษาพอจะกล่าวได้ว่าปัจจัย ที่ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตาในปัจจุบันมาจากหลายสาเหตุด้วยกันคือ

๑. ผู้ประกอบอาชีพตีมีดในปัจจุบันลดลงเนื่องจากมีอายุมากขึ้น ผู้ที่เลิกประกอบอาชีพตีมีดบางรายเมื่อไม่ได้ประกอบอาชีพตีมีดก็จะเลิกประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา แต่ส่วนใหญ่ถึงแม้จะเลิกอาชีพนี้แต่ก็ยังคงประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาต่อไปเพราะถือว่าเป็นการไหว้บรรพบุรุษ แต่อาจจะไม่ครบทุกกระบวนการ

๒. ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตมีดมีราคาสูงในขณะที่ราคาขายมีดผู้ผลิตไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ต้องขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ทำให้เริ่มมีผู้เลิกประกอบอาชีพตีมีดและหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน

๓. ค่านิยมของผู้ปกครองที่รู้สึกว่าการทำมีดเป็นอาชีพที่ยากลำบากและมีรายได้ก็น้อย จึงส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษา เพื่อหวังจะให้จบออกมาเป็นอาชีพที่ดี มีรายได้สูงและแน่นอน

๔. เยาวชนรุ่นใหม่ที่เรียนหนังสือจะประกอบอาชีพตามที่ได้ศึกษา

๕. วิทยแรงงานในชุมชนไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ชุมชนขาดแคลนแรงงานในการประกอบอาชีพตีมีด ต้องหาแรงงานจากต่างถิ่นและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการตีมีด

๖. เยาวชนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของอาชีพตีมีดซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและความสำคัญ คุณค่าของพิธีไหว้ครูบูชาเตาซึ่งเป็นพิธีกรรมที่อยู่คู่กับอาชีพตีมีดของชุมชน

๗. ปัจจุบันมีการแข่งขันทางการตลาด ทำให้ผู้ประกอบการทำมีดบางรายลดต้นทุนในการผลิตเพื่อให้สินค้าราคาถูกลงไม่คำนึงถึงคุณภาพเท่าที่ควร อาจส่งผลต่อความยั่งยืนของภูมิปัญญาด้านการทำมีด

๘. ผู้บริโภคนิยมเลือกซื้อสินค้าในกลุ่มเดียวกัน ที่เป็นผลิตภัณฑ์จากโรงงานอุตสาหกรรมเนื่องจากมีราคาต่ำกว่า

๔.๑.๔ แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาพิธีไหว้ครูบูชาเตาของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการสัมภาษณ์และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้คณะผู้วิจัยพบว่าสภาพเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากที่จะเป็นตัวกำหนดสถานภาพของสื่อพื้นบ้าน หากสถานะทางเศรษฐกิจดี กิจกรรมการตีมีดและผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับมีดก็จะติดตามไปด้วย จึงเป็นแรงจูงใจให้คนหันมามองเห็นความสำคัญของการทำมีดมากยิ่งขึ้น เมื่อคนหันมาประกอบอาชีพตีมีดมากขึ้น สถานภาพของสื่อพื้นบ้านก็จะมั่นคงต่อไปด้วย แต่ถ้าเศรษฐกิจไม่ดี

ผู้ประกอบอาชีพตีมีดเล็กประกอบอาชีพนี้แล้วไปประกอบอาชีพอื่น สถานภาพของสื่อพื้นบ้านก็อาจจะไม่ได้รับการสืบทอดหรือได้รับการสืบทอดน้อยลง จากการศึกษาวิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สามารถที่จะสรุปแนวทางที่จะอนุรักษ์และสืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตาให้คงอยู่กับชุมชนได้ดังนี้

๑. สอนลูกหลานให้เห็นความสำคัญของพิธีไหว้ครูบูชาเตาถึงแม้ว่าจะไม่ได้ประกอบอาชีพตีมีด โดยการถ่ายทอด อธิบายความหมาย และวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมดังกล่าวให้ลูกหลาน (เด็กและเยาวชนรุ่นหลัง) ได้เข้าใจ และร่วมสืบสานพิธีกรรมนี้ต่อไปในอนาคต

๒. จัดให้มีงานการสาธิตการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาไหว้แบบดั้งเดิมเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เยาวชนได้เห็นและตระหนักถึงความสำคัญ

๓. รวบรวมบทคำบูชาครูให้เป็นแนวเดียวกันจะเกิดความรู้สึกดีดีและมั่นคง

๔. ผู้มีความรู้เรื่องพิธีไหว้ครูบูชาเตาควรแนะนำและปรับปรุงให้เป็นแนวทางเดียวกัน

๕. เมื่อรวบรวมพิธีไหว้ครูบูชาเตาเป็นในแนวเดียวกันแล้วก็จะส่งเสริมให้โรงเรียนบรรจุไว้ในหลักสูตรท้องถิ่น

๖. จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อถ่ายทอดประวัติความเป็นมาของชุมชน การตีมีดและการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา

๗. หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ต้องร่วมส่งเสริมและสร้างกระบวนการในการอนุรักษ์ สืบทอดพิธีไหว้ครูบูชาเตา

๔.๒ ข้อเสนอ

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษามีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาพิธีไหว้ครูบูชาเตาของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการสัมภาษณ์และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คณะผู้วิจัยพบว่าสถานภาพของสื่อพิธีไหว้ครูบูชาเตาในปัจจุบันยังมีให้เห็นอยู่ในชุมชน แต่ปริมาณของผู้รับสารที่เป็นเด็ก เยาวชน และวัยแรงงานลดลง เนื่องจากเด็กและเยาวชนไม่เห็นความสำคัญ และรู้ความหมายหรือวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของพิธีไหว้ครูบูชาเตา เมื่อสำเร็จการศึกษาจะไปประกอบอาชีพตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ส่วนวัยแรงงานที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าที่จะสืบสานอาชีพของบรรพบุรุษเนื่องจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีรายได้ที่แน่นอน ส่วนการประกอบอาชีพตีมีดแต่ละขั้นตอนนี้ใช้ระยะเวลาานาน ต้องใช้ความอดทน ปัจจุบันต้นทุนในการผลิตสูง แต่ผู้ผลิตไม่สามารถที่จะกำหนดราคาได้เองต้องขึ้นอยู่กับ

พ่อค้าคนกลาง ทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพบางรายถึงกับเลิกการประกอบอาชีพที่มีดีเพื่อไปประกอบอาชีพอื่น แต่ก็ยังมีบางรายที่ยังคงไหว้ครูบูชาเตาอยู่เนื่องจากยังมีเครื่องมืออยู่ที่บ้าน

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

๑. ผู้ผลิตมีดอร์ญุ๊ก จำเป็นต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีดอร์ญุ๊ก เพื่อให้รับใช้สังคมไปได้ด้วยการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ตลอดจนหน้าที่ของการทำงานให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน

๒. ชาวชุมชนทำมีดอร์ญุ๊กจะต้องมีจิตสำนึกต่อชื่อเสียงของหมู่บ้านที่ดำรงมาช้านานด้วยการผลิตมีดที่ดีมีคุณภาพสูงให้แก่สังคม โดยไม่ยอมผลิตมีดที่ด้อยคุณภาพเพื่อมุ่งหวังเงินเพียงอย่างเดียว

๓. รัฐควรส่งเสริมผู้ผลิตมีดอร์ญุ๊กเพื่อให้ดำรงอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป เพราะเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

ถ้าการผลิตมีดอร์ญุ๊กยังคงอยู่คู่กับชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ลือพื้นบ้านอย่างพิธีไหว้ครูบูชาเตาซึ่งแฝงคติสอนใจให้กับคนในชุมชนก็จะสามารถอยู่คู่กับชุมชนตลอดไปด้วย

บรรณานุกรม

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, มาเรียม นิลพันธุ์. รายงานวิจัย เรื่อง โครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น: การเรียนรู้กระบวนการเสริมศักยภาพการวิจัยชุมชนในพื้นที่อำเภอห้วยน้ำใหญ่และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. การจัดการความรู้เบื้องต้น เรื่อง “การสื่อสารชุมชน”. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๑.

กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม”. ๒๕๕๑.

ประสิทธิ์ พันหนอง. “ดาบคุณปู่ทวดขุนนราบริรักษ์ ต้นตระกูลหมู่บ้านไผ่หนอง”
พระนครศรีอยุธยา : ไผ่หนองสังฆภัณฑ์.

ตารางแสดงการมีส่วนร่วมของการวิจัย

กิจกรรมการมีส่วนร่วม			ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย						วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (ไปรตระบุ)
ประเภทกิจกรรม	ทำ	ไม่ทำ	ประธานสภา วัฒนธรรม จังหวัด	ปราชญ์ ชาวบ้าน	แกนนำ ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	เยาวชน	อื่น ๆ (ไปรตระบุ)	
1. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ นอกเหนือจากบุคลากร ในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย หรือคณะกรรมการ	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓ (นักวิชาการ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, อาจารย์มหาวิทยาลัย)	เชิญเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและมี คำสั่งแต่งตั้ง
2. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมตั้งโจทย์การวิจัย	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	ประชุมปรึกษาหารือ
3. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเขียนโครงร่างวิจัย/ ร่วมออกแบบงานวิจัย	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	ประชุมปรึกษาหารือ
4. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมสร้างเครื่องมือวิจัย	-	✓	-	-	-	-	-	-	-
5. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	ประชุมปรึกษาหารือ

กิจกรรมการมีส่วนร่วม			ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย						วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (โปรแกรม)
ประเภทกิจกรรม	ทำ	ไม่ทำ	ประธานสภา วัฒนธรรม จังหวัด	ปราชญ์ ชาวบ้าน	แกนนำ ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	เยาวชน	อื่น ๆ (โปรแกรม)	
6. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเก็บข้อมูล	-	✓	-	-	-	-	-	-	-
7. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	-	จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ทุกคน มีโอกาสแสดงความคิดเห็น
8. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล	✓	-	✓	-	-	-	-	✓ (นักวิชาการ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, อาจารย์มหาวิทยาลัย)	ประชุมปรึกษาหารือ
9. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเขียนรายงานการวิจัย	-	✓	-	-	-	-	-	-	-
10. อื่น ๆ (โปรแกรม) ร่วมตรวจสอบความถูกต้องของ ข้อมูลรายงานการวิจัย	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-	ประชุมปรึกษาหารือ

- **ที่ผ่านมา นอกจากงานวิจัยครั้งนี้ ท่านได้ทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง**

ได้มีการประสานงาน ดำเนินงานร่วมกับกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดและอำเภอในการจัดกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
- **ท่านคิดว่า งานวิจัยครั้งนี้ ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท่าน และสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ อย่างไร**

เป็นการช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสภาวัฒนธรรมและคณะวิจัย ดังนี้

 1. เป็นการสร้างสัมพันธภาพและการมีส่วนร่วมกับชุมชน
 2. เป็นงานวิจัยที่มีการบูรณาการที่ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนชุมชน สามารถสร้างวิสัยทัศน์ การรู้เท่าทัน โลกและการเปลี่ยนทัศนคติมุมมองที่กว้างขวางต่อไป
 3. ประสานงานและร่วมเดินทางลงสู่พื้นที่ ปฏิบัติงานร่วมกับทีมงานวิจัยในการซักถาม สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
 4. ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะในการวิเคราะห์หาคาบหา บริบท ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเพื่อนำมาเป็นกระบวนการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างองค์ความรู้จากการวิจัยท้องถิ่น ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล
- **โปรดระบุถึงประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด**

ทำให้สามารถประสานงานในแต่ละพื้นที่ได้ง่ายและสะดวกขึ้น เนื่องจากมีคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดและอำเภออาศัยอยู่ในพื้นที่ และรู้สึกเป็นเกียรติ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน
- **ในอนาคต ท่านมีแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใด**
 1. สร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมในระดับชุมชนเพิ่มมากขึ้น
 2. เน้นบทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกับชุมชนในการทำงานด้านวัฒนธรรม
 3. เน้นการรวบรวมข้อมูลและอนุรักษ์เผยแพร่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ฯลฯ
- **ท่านอยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างท่านกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง**

จัดสรรงบประมาณให้สภาวัฒนธรรมจังหวัดดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรมท้องถิ่น

แบบสัมภาษณ์

ชื่อโครงการวิจัย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม :
กรณีศึกษาพิธีไหว้ครูบูชาเตา ของชุมชนบ้านต้นโพธิ์และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง
อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล..... อายุ.....ปี เพศ.....
 สถานภาพ โสด สมรส หม้าย อื่น ๆ (ระบุ).....
 จบการศึกษา.....
 ที่อยู่ปัจจุบัน.....

 หมายเลขโทรศัพท์.....จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

ตอนที่ ๒ บทสัมภาษณ์ตามโครงการวิจัย

๑. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพอะไร

(ถ้าไม่ได้ประกอบอาชีพตีมีดตอบข้อ ๒, ๔, ๓, ๑๕, ๑๖, ๒๔-๓๐)

ตีมีด รับจ้าง รับราชการ อื่น ๆ (ระบุ).....

๒. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท
 ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ๒๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป

๓. ท่านประกอบอาชีพตีมีดมานานเท่าไร

น้อยกว่า ๕ ปี ๕-๑๐ ปี ๑๑-๑๕ ปี
 ๑๖-๒๐ ปี ๒๑-๒๕ ปี ๒๕ ปี ขึ้นไป

๔. บรรพบุรุษของท่านประกอบอาชีพตีมีดหรือไม่

ประกอบอาชีพตีมีด ไม่ได้ประกอบอาชีพตีมีด

๕. ท่านได้รับถ่ายทอดอาชีพการตีมีดมาจากใคร

ปู่ย่า ตายาย บิดา มารดา นายจ้าง อื่น ๆ (ระบุ).....

๖. ท่านมีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการตีมีดสู่ลูกหลานบ้างหรือไม่ อย่างไร

มีการถ่ายทอด ไม่ได้การถ่ายทอด

-๒-

๗. สมาชิกในครัวเรือนของท่านประกอบอาชีพตีมีด จำนวน.....คน ประกอบอาชีพอื่น จำนวน.....คน

๘. ท่านส่งวัตถุดิบที่ใช้ในการตีมีดจากแหล่งใด

.....

๙. มีดที่ท่านผลิต มีกี่ประเภท อะไรบ้าง

.....

๑๐. ถูกคำสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ชนิดใดมากที่สุด

.....

๑๑. ท่านนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการตีมีดหรือไม่ อย่างไร

.....

๑๒. ท่านมีช่องทางในการจำหน่ายมีด ช่องทางไหนบ้าง

- จำหน่ายเอง พ่อค้าคนกลางซื้อไปจำหน่ายต่อ
 ลูกค้ามาสั่งทำ อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๓. ลูกค้าส่วนใหญ่ซื้อมีดเพื่อวัตถุประสงค์

- นำไปใช้เอง ขายส่ง ขายปลีก อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๔. ท่านเคยศึกษาดูงานการทำมีดจากแหล่งผลิตอื่นหรือไม่

- เคย สถานที่.....
 ไม่เคย

๑๕. เคยมีคนมาศึกษาดูงานการทำมีดในชุมชนของท่านหรือไม่

- เคย ไม่เคย
 ถ้าเคยมีเป็นกลุ่มบุคคลใด
 นักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยว
 ผู้ประกอบอาชีพตีมีด อื่น ๆ (ระบุ).....

ความถี่ของการมาศึกษาดูงานในชุมชนประมาณเดือนละกี่ครั้ง

- ๑-๒ ครั้ง ๓-๕ ครั้ง ๖-๑๐ ครั้ง ๑๐ ครั้งขึ้นไป

-๓-

๑๖. ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาหรือไม่

- เกี่ยวข้อง ไม่เกี่ยวข้อง

๑๗. สมาชิกทุกคนในครอบครัวจำเป็นต้องเข้าร่วมพิธีไหว้ครูบูชาเตาหรือไม่

- จำเป็น ไม่จำเป็น

ถ้าจำเป็น อย่างไร.....

.....

ถ้าไม่จำเป็น อย่างไร.....

.....

๑๘. ท่านประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาในช่วงวัน เวลาใด เพราะสาเหตุใด

- ข้างขึ้นวันพฤหัสบดี เดือน ๕ ข้างขึ้นวันพฤหัสบดี เดือน ๖

เพราะ.....

.....

๑๙. การประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตามีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

- เป็นการแสดงความกตัญญู เป็นการสร้างความสามัคคี เพื่อซ่อมแซมเครื่องมือ
 อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๐. รูปแบบของพิธีไหว้ครูบูชาเตาที่ท่านปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

- คงรูปแบบพิธีกรรมดั้งเดิม
 มีการประยุกต์ คัดแปลงพิธีกรรมจากเดิม (ระบุ).....

.....

.....

.....

.....

๒๑. ผู้ประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะอย่างไร

- ผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้าน หมอทำพิธี ผู้ประกอบอาชีพตีมีด

อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๓. เครื่องประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตามือะไรบ้าง

วัสดุ มือะไรบ้าง.....

.....

อุปกรณ์ มือะไรบ้าง.....

.....

.....

ดอกไม้มงคลในการประกอบพิธี มือะไรบ้าง มีความหมายอย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

ใบไม้มงคลในการประกอบพิธี มือะไรบ้าง มีความหมายอย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

อื่น ๆ (ระบุ).....

.....

.....

๒๔. ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับพิธีไหว้ครูบูชาเตา มากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา

.....
.....
.....
.....
.....

๒๕. ปัจจุบันกลุ่มวัยแรงงานในชุมชนส่วนใหญ่มีการสืบสานอาชีพการตีมีดหรือไม่

- สืบสาน
- ไม่สืบสาน

๒๖. โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ/จังหวัด มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพตีมีดหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....
.....

๒๗. มีหน่วยงานราชการเข้าร่วมเวลาชุมชนของท่านประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตาหรือไม่

- มี
- ไม่มี

๒๘. หน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีไหว้ครูบูชาเตาอย่างไร

- สนับสนุนงบประมาณ
- อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๙. ท่านต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พิธีไหว้ครูบูชาเตา
ด้านใดบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

-๓-

๓๐. ท่านมีแนวทางอย่างไรที่จะอนุรักษ์ให้พิธีไหว้ครูบูชาเตาอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ภาพการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัย

ผู้ประกอบอาชีพตัดไม้ขณะประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา

คณะผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยและคนในชุมชนร่วมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ที่ปรึกษาโครงการ

๑. นางจิระพันธุ์ พิมพ์พันธุ์	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒. นายบัญญัติ คำศรี	ตำแหน่ง รองประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอนครหลวง
๓. ดร.อำนวยการ ปิ่นพิลา	ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๔. ว่าที่ร้อยเอก ดร.อาศิส เขยกลิ่น	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๕. นายวรวิทย์ บางเขียว	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ ระดับ ๘ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๖. นายสุชิน สีลธรรม	ตำแหน่ง ครู คส.๓ โรงเรียนภาชีสุนทรวิทยานุกูล
อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. หัวหน้าโครงการ

นายสมชาย มีชูพร อายุ ๕๕ ปี

จบการศึกษา กศ.บ. (คณิตศาสตร์) น.บ. (นิติศาสตร์) น.ม. (กฎหมายมหาชน)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัด

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๕๕๐๑-๑๑๐๕

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเซีย

ตำบลคลองสวนพูล อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

๒. คณะทำงาน

๒.๑ นายสวຍ สิริปริญญา อายุ ๕๔ ปี

จบการศึกษา สังคมศาสตร์ (พัฒนาชุมชน)

อาชีพ ประกอบธุรกิจส่วนตัว

ตำแหน่ง รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยงานที่สังกัด สภาวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

ตำแหน่ง ผู้พิพากษาสมทบศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

หน่วยงานที่สังกัด ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงยุติธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๘-๑๔๐๘ มือถือ ๐๘-๑๘๑๒-๒๓๗๘

โทรสาร ๐-๓๕๓๘-๑๔๐๘

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด ๒/๑ หมู่ ๗ ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๒๒๐

๒.๒ นายสุรสิทธิ์ สุวรรณทรัพย์ อายุ ๔๕ ปี

จบการศึกษา ครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๑๕๕๑-๔๑๐๓

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

๒.๓ นายธนศ วีระชัย อายุ ๔๕ ปี

จบการศึกษา ครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๑๘๕๑-๗๗๕๒

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

-๓-

๒.๔ นางอรทัย ผลสวัสดิ์ อายุ ๕๑ ปี

จบการศึกษา ศิลปะศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๕๔๔๒-๓๑๘๓

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

๒.๕ นางสุจิตรา คงมงคล อายุ ๔๘ ปี

จบการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๕๗๔๐-๒๑๕๓

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

๒.๖ นางบุญสม เพชรน้อย อายุ ๔๖ ปี

จบการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๑๑๗๘-๖๘๗๒

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

-๔-

๒.๗ นางนฤดี น้อยศิริ อายุ ๔๖ ปี

จบการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๖๗๕๓-๖๐๔๓

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

๒.๘ นางวิภาวรรณ เทียมปาน อายุ ๔๒ ปี

จบการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๕๐๘๗-๗๑๗๘

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

๒.๙ นางชมนภัส พวงรัตน์ อายุ ๓๗ ปี

จบการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๑๘๕๒-๕๒๘๓

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

-๕-

๒.๑๐ นางสาวศิริวรรณ สุ่มสกุล อายุ ๓๓ ปี

จบการศึกษา บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.)

อาชีพ รับราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว

หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๒-๓ มือถือ ๐๘-๖๐๔๒-๔๔๐๕

โทรสาร ๐-๓๕๓๓-๖๘๘๑

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถนนเอเชีย

ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐
